

Samling af Afgørelser

RETTENS DOM (Tredje Afdeling)

12. december 2014*

»Konkurrence — karteller — markedet for paraffinvoks — beslutning, hvori der fastslås en overtrædelse af artikel 81 EF — fastsættelse af priser — bevis for overtrædelse — retningslinjerne for beregning af bøder af 2006 — referenceperiode — beregning af værdien af afsætningen — overtrædelsens grovhed — fusion i perioden for overtrædelsen — ligebehandling — proportionalitet«

I sag T-551/08,

H&R ChemPharm GmbH, Salzbergen (Tyskland), først ved advokat M. Klusmann og professor S. Thomas, derefter ved M. Klusmann,

sagsøger,

mod

Europa-Kommissionen ved A. Antoniadis og R. Sauer, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående principalt en påstand om annullation af Kommissionens beslutning K(2008) 5476 endelig af 1. oktober 2008 om en procedure i henhold til artikel 81 EF og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39.181 – Lysvoks), for så vidt som den vedrører sagsøgeren, og subsidiært en påstand om nedsættelse af den bøde, som blev pålagt sagsøgeren,

har

RET TEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, O. Czúcz (refererende dommer), og dommerne I. Labucka og D. Gratsias,

justitssekretær: fuldmægtig K. Andová,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 10. juli 2012,

afsagt følgende

* Processprog: tysk.

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

1. Den administrative procedure og vedtagelsen af den anfægtede beslutning

- 1 Ved beslutning K(2008) 5476 endelig af 1. oktober 2008 om en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39.181 – Lysvoks) (herefter »den anfægtede beslutning«) fastslog Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, at sagsøgeren, H&R ChemPharm GmbH sammen med andre virksomheder havde overtrådt artikel 81, stk. 1, EF og artikel 53, stk. 1, i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS) ved at deltage i et kartel på markedet for paraffinvoks i EØS og på det tyske marked for råparaffin.
- 2 Adressaterne for den anfægtede beslutning er følgende selskaber: Eni SpA, Esso Deutschland GmbH, Esso Société anonyme française, ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA og Exxon Mobil Corp. (herefter under ét »ExxonMobil«), H&R ChemPharm, H&R Wax Company Vertrieb GmbH og Hansen & Rosenthal KG (herefter under ét »H&R«), Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG (herefter »Tudapetrol«), MOL Nyrt., Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo SA og Repsol YPF SA (herefter under ét »Repsol«), Sasol Wax GmbH, Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH og Sasol Ltd (herefter under ét »Sasol«), Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Ltd, The Shell Petroleum Company Ltd, Shell Petroleum NV og The Shell Transport and Trading Company Ltd (herefter under ét »Shell«), RWE Dea AG og RWE AG (herefter under ét »RWE«) samt Total SA og Total France SA (herefter under ét »Total«) (første betragtning til den anfægtede beslutning).
- 3 Paraffinvoks fremstilles af råolie på et raffinaderi. Det bruges til fremstilling af varer som stearinlys, kemiske produkter, dæk og bilprodukter og anvendes inden for gummi-, emballage-, klæbemiddel- og tyggegummiindustrien (fjerde betragtning til den anfægtede beslutning).
- 4 Råparaffin er den råvare, der kræves for at fabrikere paraffinvoks. Den fremstilles i raffinaderierne som et biprodukt ved produktionen af olie på grundlag af råolie. Den afsættes også til endelige kunder, såsom producenter af spånplader (femte betragtning til den anfægtede beslutning).
- 5 Kommissionen indledte sin undersøgelse, efter at Shell Deutschland Schmierstoff ved skrivelse af 17. marts 2005 havde underrettet den om, at der bestod et kartel, og anmodet den om bødefritagelse i henhold til Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 2002 C 45, s. 3, herefter »samarbejdsmeddelelsen af 2002«) (72. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 6 Den 28. og 29. april 2005 foretog Kommissionen i henhold til artikel 20, stk. 4, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EFT 2003 L 1, s. 1) kontrolundersøgelser på stedet i »H&R/Tudapetrols«, Enis og MOL's lokaler samt i lokaler tilhørende koncernerne Sasol, ExxonMobil, Repsol og Total (75. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 7 Mellem den 25. og 29. maj 2007 stillede Kommissionen de selskaber, hvortil der henvises i præmis 2 ovenfor, herunder sagsøgeren, en klagepunktsmeddelelse (85. betragtning til den anfægtede beslutning). Ved skrivelse af 14. august 2007 fremsendte de selskaber, der hørte til H&R-koncernen, herunder sagsøgeren, og Tudapetrol et fælles svar på klagepunktsmeddelelsen.

- 8 Den 10. og 11. december 2007 afholdt Kommissionen en høring, hvori de selskaber, der tilhørte H&R-koncernen, herunder sagsøgeren, og Tudapetrol var repræsenteret i fællesskab (91. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 9 På grundlag af de beviser, den var i besiddelse af, fastslog Kommissionen i den anfægtede beslutning, at adressaterne, som udgjorde størstedelen af producenterne af paraffinvoks og råparaffin i EØS, havde deltaget i en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse af artikel 81 EF og EØS-aftalens artikel 53, som omfattede hele EØS' område. Denne overtrædelse bestod i aftaler eller samordnet praksis vedrørende fastsættelse af priser og udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger vedrørende paraffinvoks (herefter »overtrædelsens primære aspekt«). For RWE's (senere Shell), ExxonMobils, MOL's, Repsols, Sasols og Totals vedkommende vedrørte overtrædelsen angående paraffinvoks ligeledes opdeling af kunder eller markeder (herefter »overtrædelsens andet aspekt«). Desuden drejede den af RWE, ExxonMobil, Sasol og Total begåede overtrædelse sig ligeledes om råparaffin afsat til endelige kunder på det tyske marked (herefter »råparaffinaspektet af overtrædelsen«) (2., 95. og 328. betragtning til samt artikel 1 i den anfægtede beslutning).
- 10 Den ulovlige praksis blev udøvet på konkurrencebegrænsende møder, som deltagerne benævnte »tekniske møder« eller undertiden »Blauer Salon«-møder, samt på »råparaffinmøder«, der særligt drejede sig om spørgsmål vedrørende råparaffin.
- 11 Størrelsen af de bøder, der blev pålagt i det foreliggende tilfælde, blev udmålt på grundlag af retningslinjerne for beregning af bøder efter artikel 23, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1/2003 (EUT 2006 C 210, s. 2) (herefter »2006-retningslinjerne«), som var gældende på det tidspunkt, hvor Kommissionen tilstillede de selskaber, hvortil der henvises i præmis 2 ovenfor, klagepunktsmeddelelsen.
- 12 Den anfægtede beslutning indeholder navnlig følgende bestemmelser:

»Artikel 1

Følgende virksomheder har overtrådt bestemmelserne i artikel 81, stk. 1, [EF] og fra den 1. januar 1994 EØS-aftalens artikel 53 ved i de angivne tidsrum at have deltaget i en vedvarende aftale og/eller en samordnet praksis inden for paraffinvokssektoren i fællesmarkedet og fra den 1. januar 1994 i EØS:

[...]

Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: fra den 24. marts 1994 til den 30. juni 2002

H&R Wax Company Vertrieb GmbH: fra den 1. januar 2001 til den 28. april 2005

Hansen & Rosenthal KG: fra den 1. januar 2001 til den 28. april 2005

H&R ChemPharm GmbH: fra den 1. juli 2001 til den 28. april 2005

[...]

Artikel 2

Der pålægges følgende bøder for den i artikel 1 omhandlede overtrædelse:

Eni SpA: 29 120 000 EUR

Esso Société anonyme française: 83 588 400 EUR

heraf i fællesskab og solidarisk med

ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA og ExxonMobil Corporation: 34 670 400 EUR, heraf i fællesskab og solidarisk med Esso Deutschland GmbH: 27 081 600 EUR

Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: 12 000 000 EUR

Hansen & Rosenthal KG i fællesskab og solidarisk med H&R Wax Company Vertrieb GmbH: 24 000 000 EUR

heraf i fællesskab og solidarisk med

H&R ChemPharm GmbH: 22 000 000 EUR

MOL Nyrt.: 23 700 000 EUR

Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA i fællesskab og solidarisk med Repsol Petróleo SA og Repsol YPF SA: 19 800 000 EUR

Sasol Wax GmbH: 318 200 000 EUR

heraf i fællesskab og solidarisk med

Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH og Sasol [Ltd]: 250 700 000 EUR

Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Limited, The Shell Petroleum Company Limited, Shell Petroleum NV og The Shell Transport and Trading Company Limited: 0 EUR

RWE-Dea AG i fællesskab og solidarisk med RWE AG: 37 440 000 EUR

Total France SA i fællesskab og solidarisk med Total SA: 128 163 000 EUR.«

2. Forbindelser mellem H&R-koncernen og Tudapetrol

13 I den anfægtede beslutning fastlag Kommissionen følgende:

»(22)

[H&R-]koncernen driver virksomhed i hele verden med olieprodukter. Tudapetrol [...] var en virksomhed, der handlede med og distribuerede paraffinvoks for H&R. Undersøgelsen har vist, at H&R og Tudapetrol er to særskilte og uafhængige virksomheder. På grund af de eksisterende tætte personlige bånd (som detaljeret redegjort for i det følgende var en af selskabsdeltagerne i Tudapetrol [H.] også ansat af H&R) samt et forhold mellem H&R og Tudapetrol på distributionsområdet betegnes de to virksomheder imidlertid i det følgende som »H&R/Tudapetrol«. H&R/Tudapetrol-koncernen er hovedsageligt etableret på to tyske lokaliteter, Hamburg og Salzbergen.

(23) H&R/Tudapetrol indtrådte på markedet for paraffin den 24. marts 1994, da Hansen & Rosenthal KG i forbindelse med en overtagelse erhvervede et raffinaderi (SRS GmbH) for smøremidler i Salzbergen (Tyskland), der tilhørte Wintershall AG, et datterselskab til BASF, og omdannede det til en produktionsvirksomhed.

(24) Raffinaderiet i Salzbergen (SRS GmbH) administreres af H&R Chemisch-Pharmazeutische Spezialitäten GmbH, et datterselskab, der er helejet af H&R ChemPharm GmbH. H&R ChemPharm GmbH er selv et datterselskab, der er helejet af H&R Wasag AG. Hovedaktionær i H&R Wasag AG er H&R Beteiligung GmbH (de resterende aktier er fordelt mellem adskillige aktionærer). H&R Beteiligung GmbH er selv ejet af H&R Wax Company Vertrieb GmbH, et datterselskab, der er helejet af Hansen & Rosenthal KG (H&R's holdingselskab).

(25) Oprindeligt blev paraffinvoks og råparaffin distribueret af Tudapetrol, en selvstændig virksomhed (»Komplementäre« [komplementarer] er [HA., HAN. og H.], og »Kommanditist« [kommanditist] er [HANS.]). Den 1. maj 2000 blev distributionen overført til H&R Wax Company Vertrieb Komplementär GmbH & Co. KG, og siden den 1. januar 2001 er distributionen blevet administreret af H&R Wax Company Vertrieb [...]. Det fremgår imidlertid af undersøgelsen, at selv om Tudapetrol i vidt omfang forlod paraffinsektoren den 1. maj 2000, bevarede selskabet nogle kunder[, der købte paraffinprodukter].

[...]

(28) De personer, der havde ansvaret for driften af virksomheden i H&R/Tudapetrol-koncernen på paraffinvoks- og råparaffinområdet, og som repræsenterede H&R/Tudapetrol eller var vidende om de foranstaltninger, der er beskrevet i nærværende anfægtede beslutning er [...]:

[H.]: praktikant i SRS GmbH, 1994-1997, salgs- og marketingsafdelingen i Tudapetrol [...], 1997-2002, salgsansvarlig i H&R Wax Company Vertrieb GmbH fra 2001 til dags dato, [Geschäftsführer (direktør)] siden 2002 i H&R Wax Company Vertrieb GmbH

[G.]: produktmanager i SRS GmbH, 1994-2001, produktmanager i H&R Management & Service GmbH/H&R ChemPharm GmbH fra 2001 til dags dato (i 2002 blev H&R Management & Service GmbH omdøbt til H&R ChemPharm GmbH), salgsansvarlig i Tudapetrol[...], 1999-2000, salgsansvarlig i H&R Wax Company Vertrieb GmbH fra 2001 til dags dato

[W.]: salgsansvarlig i Tudapetrol, 1994-1998, rådgiver for Tudapetrol [...], 1999, salgsansvarlig i SRS GmbH (siden juli 2002 ansat i H&R Management & Service GmbH, der blev omdøbt til H&R ChemPharm GmbH i 2002), 2000-2001, inden 1994 salgsansvarlig i Wintershall AG.

(29) I [den anfægtede beslutning], og medmindre andet er angivet, betegnes de virksomheder i koncernen Hansen & Rosenthal/Tudapetrol, der deltog i kartellet, under navnet »H&R/Tudapetrol«.

Retsforhandlinger og parternes påstande

- 14 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 15. december 2008 har sagsøgeren anlagt den foreliggende sag.
- 15 Ved skrivelse indleveret til Rettens Justitskontor den 12. august 2009 indgav sagsøgeren en begæring som omhandlet i artikel 114, stk. 1, i Rettens procesreglement om, at den berigtigelse i det svarskrift, som Kommissionen havde indgivet den 28. juli 2009, blev udtaget af sagsakterne.
- 16 Ved Rettens kendelse (Fjerde Afdeling) af 28. oktober 2009 blev begæringen henskudt til afgørelsen om sagens realitet.
- 17 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Tredje Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling. Som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse i henhold til artikel 64 i dens procesreglementet har Retten anmodet parterne om at besvare visse skriftlige

spørgsmål og fremlægge forskellige dokumenter. Parterne har besvaret disse spørgsmål inden for den fastsatte frist og har fremlagt visse dokumenter. Kommissionen har imidlertid anført, at den hverken kunne fremlægge kopi eller afskrift af visse fortrolige erklæringer, der blev afgivet inden for rammerne af dens samarbejdsordning.

- 18 Ved kendelse af 12. juni 2012, afsagt i henhold til dels artikel 24, stk. 1, i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, dels artikel 65, litra b), og artikel 66, stk. 1, i Rettens procesreglement pålagde Retten (Tredje Afdeling) Kommissionen at fremlægge afskrifter eller kopier af de fortrolige erklæringer, der er nævnt i præmis 17 ovenfor. Disse dokumenter kunne gennemses af sagsøgerens advokater i Rettens Justitskontor inden retsmødet.
- 19 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten under retsmødet den 10. juli 2012.
- 20 Henset til forbindelsen mellem de faktiske omstændigheder i sag T-540/08, Esso m.fl. mod Kommissionen, sag T-541/08, Sasol m.fl. mod Kommissionen, T-543/08, RWE og RWE Dea mod Kommissionen, sag T-544/08, Hansen & Rosenthal og H&R Wax Company Vertrieb mod Kommissionen, sag T-548/08, Total mod Kommissionen, sag T-550/08, Tudapetrol mod Kommissionen, sag T-558/08, Eni mod Kommissionen, sag T-562/08, Repsol YPF Lubricantes y especialidades m.fl. mod Kommissionen, og sag T-566/08, Total Raffinage Marketing mod Kommissionen, og til sammenhængen mellem de rejste retlige spørgsmål besluttede Retten først at afsige dommen i nærværende sag efter retsmøderne i de pågældende konnekse sager, hvoraf det sidste fandt sted den 3. juli 2013.
- 21 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:
- Principalt annulleres den anfægtede beslutning, for så vidt som den vedrører sagsøgeren.
 - Subsidiært nedsættes den bøde, som sagsøgerne pålægges i den anfægtede beslutning, i passende omfang.
 - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
- 22 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:
- Frifindelse i det hele, herunder den subsidiære påstand.
 - Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

1. Begæringen om udtagning af et dokument fra sagens akter

- 23 Hvad angår sagsøgerens begæring om udtagning af det korrigerende af svarskriftet, som Kommissionen indgav den 28. juli 2009, fra sagens akter, bemærkes, at det pågældende korrigerende berigtiger nogle skrivefejl i svarskriftet for størstedelens vedkommende i fodnoterne, hvis fejlagtige karakter let kunne konstateres af såvel sagsøgeren som af Retten på grundlag af den anfægtede beslutning og de andre akter og dokumenter, der blev indgivet af parterne i forbindelse med sagen for Retten.

- 24 I øvrigt nedlagde Kommissionen i punkt 93 i den originale udgave af svarskriftet påstand om »forkastelse af sagsøgerens tre anbringender som ugrundede«, mens Kommissionen i korrigerendummet begærede forkastelse af fire anbringender. Den fejlagtige karakter af den originale udgave kunne imidlertid let konstateres af såvel Retten som af sagsøgeren, eftersom Kommissionen i punkt 94 i den originale udgave af svarskriftet nedlagde påstand om, at Retten forkastede søgsmålet i sin helhed.
- 25 Det skal følgelig konkluderes, at berigtigelsen blot havde til formål at lette Rettens arbejde, og at de skrivefejl, som den tilsigtede at korrigere, let kunne konstateres såvel af sagsøgeren som af Retten. Endvidere var der ingen af de berigtigelser, som Kommissionen foretog, som berørte substansen af dens argumentation, således at sagsøgeren ikke gyldigt kunne gøre gældende, at tilføjelsen af berigtigelsen til sagsakterne kunne begrænse dens ret til forsvar.
- 26 Under alle omstændigheder stillede Retten et skriftligt spørgsmål til sagsøgeren med henblik på, at denne kunne redegøre for de påståede negative konsekvenser ved det pågældende korrigerendum for sagsøgerens ret til forsvar. Sagsøgeren identificerede ikke sådanne konsekvenser i sit svar.
- 27 Følgelig skal begæringen om udtagning af berigtigelsen af svarskriftet fra sagens akter forkastes.

2. Om realiteten

- 28 Til støtte for sit søgsmål har sagsøgeren fremsat fire anbringender. Det første anbringende vedrører tilsidesættelse af artikel 81 EF og 253 EF samt af sagsøgerens ret til forsvar som følge af en påstået udifferentieret begrundelse af den anfægtede beslutning for så vidt angår H&R-koncernen og Tudapetrol. Det andet anbringende, der er fremsat subsidiært, vedrører tilsidesættelse af artikel 81 EF som følge af manglende bevis for en af sagsøgeren begået overtrædelse. Det tredje anbringende, der ligeledes er fremsat subsidiært, vedrører tilsidesættelse af artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 som følge af en angiveligt fejlagtig fastlæggelse af den omsætning, der blev lagt til grund ved beregningen af bøden. Det fjerde anbringende, som ligeledes er fremsat subsidiært, vedrører tilsidesættelse af artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 som følge af skønfejl ved beregningen af bøden.

Det første anbringende om tilsidesættelse af artikel 81 EF og 253 EF samt af retten til forsvar som følge af en påstået udifferentieret begrundelse af den anfægtede beslutning

- 29 Det første anbringende indeholder to led. Det første led vedrører tilsidesættelse af artikel 81 EF og 253 EF. Det andet led vedrører tilsidesættelse af sagsøgerens ret til forsvar.

Første led om tilsidesættelse af artikel 81 EF og 253 EF

- 30 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen lagde til grund, at H&R-koncernen og Tudapetrol var særskilte og uafhængige virksomheder (22. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen behandlede i den anfægtede beslutning i forbindelse med undersøgelsen af beviserne for overtrædelsen imidlertid disse to virksomheder udifferentieret og betegnede dem »H&R/Tudapetrol«.
- 31 Sagsøgeren har for det første gjort gældende, at Kommissionen tilsidesatte sin begrundelsespligt og artikel 81 EF ved ikke i den anfægtede beslutning at give en særskilt begrundelse for så vidt angår Tudapetrols påståede ulovlige adfærd og den adfærd, de selskaber, der hører til H&R-koncernen, udviser.

- 32 Navnlig er sagsøgeren af den opfattelse, at såfremt H&R og Tudapetrol er to særskilte virksomheder, skal Kommissionen godtgøre, at hver enkelt af disse virksomheder individuelt og selvstændigt har deltaget i den samlede overtrædelse af artikel 81 EF, der er omhandlet i det foreliggende tilfælde. Kommissionen har imidlertid undladt at godtgøre dette i den anfægtede beslutning.
- 33 Sagsøgeren har for så vidt angår perioden fra den 1. januar 2001 til den 30. juni 2002 ligeledes kritiseret det forhold, at Kommissionen fastslog, at Tudapetrol på den ene side og Hansen & Rosenthal eller sidstnævntes datterselskab H&R Wax Company Vertrieb på den anden side samt H&R ChemPharm regnet fra den 1. juli 2001 havde et parallelt ansvar.
- 34 Spørgsmålet om, hvorvidt og i hvilket omfang sagsøgeren kan holdes ansvarlig for en tilsidesættelse af artikel 81 EF sammen med Tudapetrol, fremgår ikke af begrundelsen i den anfægtede beslutning som følge af den »enhedsbetragtning«, som Kommissionen har anlagt.
- 35 For det andet finder sagsøgeren, at det ikke kan være dennes opgave at søge efter begrundelsen for den anfægtede beslutning i de deri indeholdte oplysninger og at rekonstruere den logik, der førte til, at Kommissionen pålagde selskabet ansvar for visse tekniske møder og visse perioder. Den anfægtede beslutning bør indeholde en udtrykkelig begrundelse i den henseende.
- 36 For det tredje er det forhold i sig selv, at G. var til stede ved visse tekniske møder, ikke tilstrækkeligt til at godtgøre, at H&R ChemPharm deltog i kartellet, hvorfor den blotte henvisning til denne omstændighed ikke udgør en tilstrækkelig begrundelse i henhold til artikel 253 EF. G. var ikke ansat i sagsøgerens salgsafdeling og arbejdede kun for sagsøgeren 30% af sin tid. G.s opgave som en af tre af sagsøgerens produktmanagers bestod i udvikling af paraffin- og voksemulsionprodukter med nye kemiske sammensætninger, hvilket således ikke indebar nogen opgave eller noget ansvar, der var knyttet til sagsøgerens handelsvirksomhed. Endvidere var H&R ChemPharm i den omhandlede periode et holdingselskab og havde således ikke selv nogen produktionsvirksomhed.
- 37 Kommissionen skulle ifølge sagsøgeren derfor i den anfægtede beslutning have redegjort for grundene til, at G.s tilstedeværelse indebar, at H&M ChemPharm havde deltaget i aftalen om priser på paraffinvoks, henset til den omstændighed, at han i sin egenskab af produktmanager ikke kunne træffe afgørelser på dette område for så vidt angår H&M ChemPharm, og til, at denne sidstnævnte ikke producerede eller solgte noget.
- 38 For det første skal der foretages en undersøgelse af sagsøgerens klagepunkt vedrørende en utilstrækkelig begrundelse.
- 39 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at den begrundelse, der kræves i henhold til artikel 253 EF, skal tilpasses karakteren af den pågældende retsakt og klart og utvetydigt angive de betragtninger, som den institution, der har udstedt retsakten, har lagt til grund, således at de berørte parter kan få kendskab til grundlaget for den trufne foranstaltning, og den kompetente ret kan udøve sin prøvelsesret (Domstolens dom af 22.3.2001, sag C-17/99, Frankrig mod Kommissionen, Sml. I, s. 2481, præmis 35, og af 29.9.2011, sag C-521/09 P, Elf Aquitaine mod Kommissionen, Sml. I, s. 8947, præmis 145).
- 40 Det fremgår således af fast retspraksis, at forpligtelsen til at begrunde en individuel beslutning har til formål, ud over at gøre det muligt at udøve en retslig kontrol, at give den berørte part oplysninger, der er tilstrækkelige til at afgøre, om beslutningen muligvis er behæftet med en sådan mangel, at dens gyldighed kan anfægtes (jf. i denne retning dom af 2.10.2003, sag C-199/99 P, Corus UK mod Kommissionen, Sml. I, s. 11177, præmis 145, samt af 28.6.2005, forenede sager C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5425, præmis 462).

- 41 Begrundelsen skal principielt meddeles den berørte part samtidig med den beslutning, der indeholder et klagepunkt i forhold til parten. Manglen på begrundelse kan ikke afhjælpes gennem den omstændighed, at den berørte part erfarer grundene til afgørelsen under sagen for Unionens retsinstanser (Domstolens dom af 26.11.1981, sag 195/80, Michel mod Parlamentet, Sml. s. 2861, præmis 22, dommen i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 40 ovenfor, præmis 463, og dommen af 29.9.2011 i sagen Elf Aquitaine mod Kommissionen, nævnt i præmis 39 ovenfor, præmis 149).
- 42 Det følger af fast retspraksis, at det nærmere indhold af begrundelseskravet skal fastlægges i lyset af den konkrete sags omstændigheder, navnlig indholdet af den pågældende retsakt, karakteren af de anførte grunde samt den interesse, som retsaktens adressater og andre, der må anses for umiddelbart og individuelt berørt af retsakten, kan have i begrundelsen. Det kræves ikke, at begrundelsen nærmere angiver samtlige relevante faktiske og retlige forhold, i det omfang, hvor spørgsmålet om, hvorvidt begrundelsen i en retsakt opfylder kravene i artikel 253 EF, bør vurderes, henset til ikke alene dens ordlyd, men også dens sammenhæng, såvel som samtlige de juridiske bestemmelser, der regulerer det pågældende emne (Domstolens dom af 2.4.1998, sag C-367/95 P, Kommissionen mod Sytraval og Brinks France, Sml. I, s. 1719, præmis 63, og af 10.7.2008, sag C-413/06 P, Bertelsmann og Sony Corporation of America mod Impala, Sml. I, s. 4951, præmis 166 og 178).
- 43 Når, som i det foreliggende tilfælde, en beslutning om anvendelse af EU's konkurrenceregler er rettet til en flerhed af adressater og vedrører spørgsmålet om, hvem der bærer ansvaret for overtrædelsen, skal den indeholde en tilstrækkelig begrundelse i forhold til hver af adressaterne, navnlig i forhold til de af dem, som i henhold til den anfægtede beslutning skal bære byrden ved overtrædelsen (jf. i denne retning dom af 29.9.2011 i sagen Elf Aquitaine mod Kommissionen, nævnt i præmis 39 ovenfor, præmis 152 og den deri nævnte retspraksis).
- 44 For det første skal det i det foreliggende tilfælde bemærkes, at Kommissionen i 22. betragtning til den anfægtede beslutning præciserede, at anvendelsen af fællesbetegnelsen »H&R/Tudapetrol« var berettiget som følge af de tætte personlige bånd mellem Tudapetrol og H&R-koncernen samt forholdene mellem disse på distributionsområdet.
- 45 Hvad angår de personlige bånd fremgår det af 28. betragtning til den anfægtede beslutning, at hver af de tre personer, der deltog i de konkurrencebegrænsende møder, dvs. H., G. og W., i de forskellige omhandlede perioder var ansat af Tudapetrol og H&R-koncernen. Endvidere var H. på samme tid komplementar i Tudapetrol og fra 2001 og på tidspunktet for den anfægtede beslutning stadig salgsansvarlig i H&R Wax Company Vertrieb. Desuden var G. mellem 1999 og 2000 på samme tid produktmanager i SRS GmbH (et selskab, der tilhørte H&R-koncernen, som var indirekte ejet af H&R ChemPharm) og salgsansvarlig i Tudapetrol.
- 46 For så vidt angår de handelsmæssige forbindelser mellem H&R og Tudapetrol præciserede Kommissionen i 22. betragtning til den anfægtede beslutning, at denne sidstnævnte var en virksomhed, der handlede med og distribuerede paraffinvoks og råparaffin for H&R.
- 47 Det skal følgelig konstateres, at begrundelsen for, at Kommissionen ofte behandlede Tudapetrol sammen med H&R-koncernen under fællesbetegnelsen »H&R/Tudapetrol«, fremgår klart af den anfægtede beslutning.
- 48 For det andet skal det undersøges, om den anfægtede beslutning indeholder en tilstrækkelig begrundelse med hensyn til den adfærd, der blev foreholdt henholdsvis selskaberne i H&R-koncernen og Tudapetrol.
- 49 I 106. betragtning til den anfægtede beslutning beskrev Kommissionen, hvorledes paraffinvoks-aspektet af overtrædelsen (overtrædelsens primære og andet aspekt) foregik. Repræsentanter fra de deltagende virksomheder mødtes således regelmæssigt i »tekniske møder«. Disse møder var »altid inddelt i to

dele: en indledende drøftelse af tekniske spørgsmål efterfulgt af drøftelser af konkurrencebegrænsende karakter, som bl.a. vedrørte prisfastsættelse, opdeling af markeder og kunder (i visse tilfælde) samt udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger såsom aktuel og fremtidig prispolitik, kunder, produktionskapacitet og salgsmængder«.

- 50 I 381. og 610. betragtning til den anfægtede beslutning og i beslutningens fodnote 625 fastslog Kommissionen særskilt i forhold til Tudapetrol på den ene side og de selskaber, der tilhørte H&R-koncernen, på den anden side, overtrædelsens indledning, afslutning og varighed. Ifølge den anfægtede beslutning deltog H&R ChemPharm således i overtrædelsen fra den 1. juli 2001 til den 28. april 2005, dvs. i 3 år og 9 måneder, og SRS fra den 22. februar 2001 til den 1. juli 2001, dvs. i 3 måneder. Hansen & Rosenthals og H&R Wax Company Vertriebs deltagelse varede fra den 1. januar 2001 til den 28. april 2005, dvs. 4 år og 3 måneder. Tudapetrol deltog i overtrædelsen fra den 24. marts 1994 til den 30. juni 2002, dvs. i 8 år og 3 måneder. Kommissionen præciserede ligeledes, at det afgørende forhold i forbindelse med undersøgelsen af varigheden af deltagelsen i overtrædelsen var de perioder, hvorunder W., H. og G. bestred stillinger i de selskaber, der blev holdt ansvarlige af Kommissionen, samt tilstedeværelsen af de pågældende personer under de tekniske møder. Kommissionen henviste i denne forbindelse til bilaget til den anfægtede beslutning.
- 51 I bilaget til den anfægtede beslutning identificerede Kommissionen de 14 tekniske møder, i hvilke »H&R/Tudapetrol« ifølge de foreliggende beviser havde deltaget under den periode for deltagelse i overtrædelsen, der var fastslået i forhold til H&R ChemPharm (fra den 1.7.2001 til den 28.4.2005). I de fodnoter, der henviser til disse møder, identificerede Kommissionen den ansatte i H&R ChemPharm, der deltog i mødet, i det foreliggende tilfælde G., og præciserede det bevis, som fastslog dennes tilstedeværelse.
- 52 Det fremgår således klart af den anfægtede beslutning læst i den sammenhæng, hvori den blev vedtaget, at det alene var de tekniske møder, hvor H&R/Tudapetrols tilstedeværelse var anført i den dokumentation, som Kommissionen rådede over, og hvori G., sagsøgerens ansatte, deltog, som blev foreholdt denne sagsøgte.
- 53 For det tredje skal der ikke desto mindre foretages en undersøgelse af perioden fra den 1. juli 2001 til den 30. juni 2002, for hvilken Kommissionen fastslog, at såvel H&R ChemPharm som Tudapetrol var ansvarlige.
- 54 I denne forbindelse skal det bemærkes (jf. præmis 50 ovenfor), at det afgørende forhold, som Kommissionen ved fastlæggelsen af varigheden af deltagelsen i overtrædelsen tog hensyn til, var de perioder, hvori W., H. og G. bestred stillinger i de selskaber, der blev holdt ansvarlige for overtrædelsen. Kommissionen anførte imidlertid i bilaget til den anfægtede beslutning, at enheden »H&R/Tudapetrol« i forbindelse med de tekniske møder i perioden fra den 1. juli 2001 til den 30. juni 2002 var repræsenteret af G. og H. Kommissionen præciserede ligeledes i 28. betragtning til den anfægtede beslutning, at G. i denne periode var salgansvarlig for H&R Wax Company Vertrieb og produktmanager hos H&R ChemPharm, mens H. både var ansat i salgs- og marketingafdelingen i Tudapetrol (1997-2002) og salgansvarlig for H&R Wax Company Vertrieb (siden 2001 og også på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede beslutning).
- 55 Det fremgår derfor klart af den anfægtede beslutning, at Kommissionen kun tilregnede de omhandlede selskaber ansvar for de perioder med overtrædelser, under hvilke deres respektive ansatte deltog i tekniske møder, og at begrundelsen for, at der blev fastslået et parallelt ansvar i perioden fra den 1. juli 2001 til den 30. juni 2002, var, at de personer, der deltog i disse møder, både bestred stillinger hos Tudapetrol og hos de selskaber, der tilhørte H&R-koncernen, særligt hos sagsøgeren.

- 56 For det fjerde skal der foretages en undersøgelse af sagsøgernes argumenter i replikken, hvormed sagsøgeren har gjort gældende, at det forhold alene, at der henvises til ansættelsesforholdet mellem G. og sagsøgeren, ikke kan udgøre en tilstrækkelig begrundelse, henset til, at sagsøgeren »hverken producere[de] [eller] s[olgte] noget«, at G. var produktmanager og ikke salgsmanager, og at han kun arbejdede hos sagsøgeren 30% af sin tid.
- 57 I denne forbindelse bemærkes, at sagsøgerens påstand om, at denne »hverken producerer [eller] sælger noget«, er i strid med sagsøgerens egne erklæringer under den administrative procedure. Sagsøgerens skrivelse af 8. december 2005 er ledsaget af en liste med »producenter af paraffin/mikrovoks i Europa«, hvori også sagsøgeren figurerer blandt andre producenter. I sin skrivelse af 15. december 2006 erklærede sagsøgeren, at »H&R ChemPharm udelukkende [var] en produktionsvirksomhed og således ikke [solgte] paraffin til tredjemænd«. Sagsøgeren har i sin skrivelse af 31. januar 2008 endvidere anført, at Hansen & Rosenthals og H&R Wax Company Vertrieb GmbHs omsætning »i meget høj grad opnås gennem distribution af H&R ChemPharms produkter«.
- 58 Med hensyn til G.s stilling præciserede sagsøgeren i sin skrivelse af 19. januar 2007, at han var »bindeled mellem produktion og distribution«, eftersom han udførte en dobbelt funktion, idet han både var produktmanager og salgsmanager. Ifølge samme skrivelse fulgte denne dobbelte funktion af den ansættelseskontrakt, der var blevet indgået med sagsøgeren.
- 59 Det følger heraf, at sagsøgerens påstand vedrørende H&R ChemPharms manglende produktion og det forhold, at G. ikke var involveret i distributionen af paraffinvoks, savner faktisk grundlag. Endvidere kunne den omstændighed, at G. kun brugte 30% af sin arbejdstid hos sagsøgeren, ikke forhindre ham i at påvirke sagsøgerens forretningsadfærd i lyset af de oplysninger, der blev indhentet under de tekniske møder. Den anfægtede beslutnings begrundelse er derfor forenelig med de forklaringer, som sagsøgeren afgav under den administrative procedure, og gør det muligt at forstå grunden til, at Kommissionen lagde ansættelsesforholdet mellem sagsøgeren og G. til grund for sagsøgerens ansvar for overtrædelsen.
- 60 Henset til det ovenstående skal det konkluderes, at den anfægtede beslutning, læst i sin helhed og i den sammenhæng, hvori den blev vedtaget, indeholder en tilstrækkelig begrundelse med hensyn til de faktiske omstændigheder, der udgør overtrædelsen, og som blev foreholdt sagsøgeren, og at den gør det muligt at adskille dem fra de faktiske omstændigheder, der blev foreholdt Tudapetrol.
- 61 Denne konklusion kan ikke drages i tvivl af sagsøgerens argument om, at det ikke kan kræves, at denne skal søge efter den anfægtede beslutnings begrundelse i fodnoterne eller i bilaget til beslutningen, og at sagsøgeren på denne måde skal rekonstruere den logik, der førte til, at Kommissionen fastslog, at sagsøgeren var ansvarlig for visse perioder.
- 62 Henset til den store mængde oplysninger og vurderinger, der ligger til grund for beslutningen om at pålægge bøder til en flerhed af selskaber, som hver især har ret til en tilstrækkelig begrundelse for så vidt angår de oplysninger, der vedrører det, kan det ikke foreholdes Kommissionen, at denne formulerede beslutningens begrundelse på flere niveauer. Særligt har Kommissionen ikke tilsidesat nogen retsregel ved kun i selve teksten at gengive de væsentligste betragtninger, som dens beslutning var støttet på, samt de betragtninger, som blev fremført i forhold til sagsøgernes særlige argumenter, og som blev fremført af de omhandlede virksomheder i deres svar på klagepunktsmeddelelsen, og ved at fremstille de forklarende oplysninger eller bemærkninger og henvisninger til beviserne i beslutningens fodnoter eller i bilaget til beslutningen.
- 63 Det skal tilføjes, at Kommissionen allerede anvendte fællesbetegnelsen »H&R/Tudapetrol« i klagepunktsmeddelelsen, bl.a. i forbindelse med undersøgelsen af beviser og i den oversigtstabel, der angiver tilstedeværelsen af de deltagende virksomheder i de enkelte tekniske møder, mens overtrædelsens varighed blev fastslået særskilt for H&R og Tudapetrol. Sagsøgeren har imidlertid ikke draget dette standpunkt i tvivl i det svar på klagepunktsmeddelelsen, som selskabet indgav i fællesskab

med Tudapetrol og de øvrige selskaber, der tilhørte H&R-koncernen, på trods af den omstændighed, at klagepunktsmeddelelsen blev tilstillet hvert enkelt selskab særskilt. Dertil kommer, at H&R og Tudapetrol i det pågældende svar ligeledes systematisk anvendte betegnelsen »H&R/Tudapetrol« i deres argumentation med undtagelse af punkt 2.7.2, der indeholder en passage, hvori det påstås, at den overtrædelse, som Tudapetrol havde begået, var forældet, eftersom dette selskab angiveligt havde indstillet sin virksomhed vedrørende paraffinvoks den 1. maj 2000. På denne baggrund kan sagsøgeren ikke gyldigt foreholde Kommissionen ikke at have givet en mere udførlig begrundelse med hensyn til de omhandlede aspekter.

- 64 For det andet skal der foretages en undersøgelse af klagepunktet om en tilsidesættelse af artikel 81 EF.
- 65 For det første skal Kommissionens anvendelse i den anfægtede beslutning af fællesbetegnelsen »H&R/Tudapetrol« undersøges.
- 66 I denne forbindelse skal det først bemærkes, at Kommissionen i den anfægtede beslutning henviste til de personlige forbindelser mellem Tudapetrol og H&R, som ikke er bestridt af sagsøgeren.
- 67 Endvidere fremgår det af uddragene af de notater og referater, som Kommissionen rådede over, og af de erklæringer fra deltagerne i kartellet, der er gengivet i den anfægtede beslutning, samt af de sagsakter, der indeholder samtlige de beviser, som sagsøgeren havde adgang til inden vedtagelsen af den anfægtede beslutning, at de øvrige deltagere i overtrædelsen ofte henviste til en fælles enhed »SRS/Tudapetrol« eller »H&R/Tudapetrol« eller forbandt på anden vis Tudapetrol og de selskaber, der hørte til H&R-koncernen, i forbindelse med den ulovlige adfærd. Det skal derfor bemærkes, at Kommissionens hyppige anvendelse af fællesbetegnelsen »H&R/Tudapetrol« ligeledes svarer til opfattelsen hos de øvrige deltagere i kartellet.
- 68 Dernæst henviste Kommissionen til det vertikale forhold mellem H&R-koncernen og Tudapetrol.
- 69 Det er ikke bestridt af sagsøgeren, at Tudapetrol var »en virksomhed med handel og distribution af paraffinvoks og råparaffin til H&R«, således at der forelå en vertikal forbindelse mellem de to virksomheder. Det fremgår af denne vertikale forbindelse, at de to virksomheder havde den samme kommercielle interesse i at maksimere overskuddet på de paraffinvoksprodukter, der blev markedsført af virksomhederne. Denne interesse blev varetaget gennem deltagelse i den omhandlede overtrædelse, som bl.a. havde til formål at fastsætte priser, der gjorde det muligt at realisere overskudsmargener, der oversteg dem, som ville følge af en almindelig fri konkurrence. Da det paraffinvoks, der blev solgt af Tudapetrol, blev produceret af H&R-koncernen, kunne den vertikale forbindelse endvidere styrke indtrykket hos de øvrige deltagere i kartellet af, at disse to virksomheder var tæt forbundne, således at de opfattede dem som en enkelt enhed, hvilket i øvrigt fremgår af de dokumenter, som Kommissionen havde til rådighed.
- 70 Det følger heraf, at Kommissionen med rette kunne henvise til den vertikale forbindelse mellem Tudapetrol og H&R-koncernen blandt de forhold, der berettigede til anvendelsen af fællesbetegnelsen »H&R/Tudapetrol« i visse dele af den anfægtede beslutning.
- 71 Endelig skal det bemærkes, at de selskaber, der hører til H&R-koncernen og Tudapetrol, fremlagde deres besvarelse af klagepunktsmeddelelsen i fællesskab. Det var derfor logisk, at Kommissionen fremlagde de argumenter, som sidstnævnte selskaber havde fremført, som værende »H&R/Tudapetrols« argumenter.
- 72 Følgelig skal det, henset til de personlige bånd mellem de to virksomheder, opfattelsen hos kartellets øvrige deltagere, det vertikale forhold mellem Tudapetrol og H&R samt den fælles besvarelse på klagepunktsmeddelelsen, konkluderes, at Kommissionen ikke tilsidesatte artikel 81 EF, da den anvendte fællesbetegnelsen »H&R/Tudapetrol« i forbindelse med behandlingen af visse aspekter af overtrædelsen.

- 73 For det andet bemærkes, at Kommissionen kun foreholdt sagsøgeren at have deltaget i de tekniske møder, hvori en person, der bestred en stilling hos H&R ChemPharm, havde deltaget ifølge den dokumentation, den havde til rådighed (jf. præmis 45-52 ovenfor). Tilstedeværelsen af en ansat eller andre repræsentanter under konkurrencebegrænsende møder er imidlertid et faktisk forhold, der gør det muligt for Kommissionen at fastslå, at en virksomhed er ansvarlig for en overtrædelse af artikel 81 EF. Ifølge fast retspraksis forudsætter Kommissionens beføjelse til at sanktionere en virksomhed, som har begået en overtrædelse, nemlig alene, at der er begået en ulovlig handling af en person, som generelt er bemyndiget til at handle på virksomhedens vegne (jf. Rettens dom af 29.4.2004, forenede sager T-236/01, T-239/01, T-244/01 - T-246/01, T-251/01 og T-252/01, Toki Carbon m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1181, præmis 277, og af 15.12.2010, sag T-141/08, E.ON Energie mod Kommissionen, Sml. II, s. 5761, præmis 258; jf. ligeledes i denne retning Domstolens dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825, præmis 97).
- 74 Ved at anvende fællesbetegnelsen »H&R/Tudapetrol« i visse dele af vurderingen i den anfægtede beslutning, men ved imidlertid at have tilkendegivet, at sagsøgeren blev foreholdt at have deltaget i de tekniske møder som følge af tilstedeværelsen af en af selskabets ansatte i de pågældende møder, har Kommissionen følgelig ikke tilsidesat artikel 81 EF.
- 75 Eftersom sagsøgeren hverken har godtgjort, at der foreligger en tilsidesættelse af begrundelsespligten eller en tilsidesættelse af artikel 81 EF, må det første anbringendes første led forkastes.

Andet led om tilsidesættelse af retten til forsvar

- 76 Sagsøgeren har gjort gældende, at eftersom den anfægtede beslutnings begrundelse ikke skelner mellem de handlinger, som er foreholdt den, og Tudapetrols handlinger, gør den det ikke muligt at identificere den adfærd, som er foreholdt sagsøgeren. Sagsøgerens muligheder for at fremlægge diskulperende beviser er således begrænsede. Eftersom sagsøgeren blev holdt medansvarlig for Tudapetrols samlede adfærd, skulle selskabet således med henblik på at godtgøre sin uskyld have anfægtet alle de materielle klagepunkter, der blev fremsat mod Tudapetrol for så vidt angår perioden for selskabets deltagelse i kartellet.
- 77 Overholdelsen af retten til forsvar indebærer ifølge fast retspraksis, at den pågældende virksomhed gives lejlighed til under den administrative procedure at tage stilling dels til, om de fremførte faktiske forhold og andre omstændigheder faktisk foreligger, og hvilken betydning de da har, dels til de dokumenter, som Kommissionen påberåber sig til støtte for, at der foreligger en overtrædelse (dommen i sagen Cour Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 73 ovenfor, præmis 10, af 7.1.2004, forenede sager C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 123, præmis 66, og af 25.1.2007, sag C-407/04, Dalmine mod Kommissionen, Sml. I, s. 829, præmis 44).
- 78 Forordning nr. 1/2003 bestemmer i artikel 27, stk. 1, at der skal tilstilles parterne en klagepunktsmeddelelse, der klart skal angive alle de væsentlige faktiske forhold, som Kommissionen støtter sig på i denne fase af proceduren, således at parterne reelt kan forstå, hvilken adfærd Kommissionen lægger dem til last, og gøre brug af deres ret til forsvar, inden Kommissionen træffer en endelig beslutning. En sådan klagepunktsmeddelelse udgør en processuel garanti, der anvender det grundlæggende EU-retlige princip, der kræver, at retten til forsvar overholdes i enhver procedure (Domstolens dom af 3.9.2009, forenede sager C-322/07 P, C-327/07 P og C-338/07 P, Papierfabrik August Koehler m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 7191, præmis 35, og Rettens dom af 17.5.2011, sag T-299/08, Elf Aquitaine mod Kommissionen, Sml. II, s. 2149, præmis 135).

- 79 Det følger af dette princip, at den klagepunktsmeddelelse, som Kommissionen adresserer til en virksomhed, som den påtænker at pålægge en bøde for overtrædelse af konkurrencereglerne, skal indeholde de væsentlige faktiske forhold, der gøres gældende over for denne virksomhed, såsom de påtalte faktiske omstændigheder, hvorledes disse kvalificeres, og de beviser, Kommissionen støtter sig på, således at virksomheden er i stand til effektivt at gøre sine argumenter gældende under den administrative procedure, der er indledt mod den (jf. dommen i sagen Papierfabrik August Koehler m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 78, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).
- 80 Klagepunktsmeddelelsen skal navnlig utvetydigt fastslå den juridiske person, der kan pålægges en bøde, og den skal sendes til denne, og den skal angive, i hvilken egenskab denne person foreholdes de påståede faktiske omstændigheder (jf. dom af 17.5.2011, Elf Aquitaine mod Kommissionen, nævnt i præmis 78 ovenfor, præmis 137; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen Papierfabrik August Koehler m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 78, præmis 37 og 38).
- 81 Det skal i denne forbindelse for det første bemærkes, at Kommissionen ved skrivelse af 29. maj 2007 fremsendte sagsøgeren en klagepunktsmeddelelse.
- 82 I klagepunktsmeddelelsens punkt 104 fremlagde Kommissionen allerede den tabel, der figurerer i 124. betragtning til den anfægtede beslutning, hvori den præciserede de møder, som enheden »H&R/Tudapetrol« ifølge Kommissionens oplysninger havde deltaget i.
- 83 Kommissionens præciserede ligeledes i klagepunktsmeddelelsens punkt 2 og 257 samt i fodnote 493 til det pågældende punkt 257, at den tilsigtede at fastslå, at H&R ChemPharm var ansvarlig for perioden fra den 1. juli 2001 til den 28. april 2005 for en overtrædelse af artikel 81 EF, der bestod i aftaler eller samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse samt udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger, der påvirkede markedet for paraffinvoks. Kommissionen anførte ligeledes i meddelelsen, at det afgørende forhold ved fastlæggelsen af varigheden af deltagelsen i overtrædelsen var de perioder, hvorunder W., H. og G. bestred stillinger i de selskaber, der blev holdt ansvarlige for overtrædelsen. I klagepunktsmeddelelsens punkt 31 havde Kommissionen allerede præciseret varigheden af ansættelsen og de stillinger, der blev bestridt af disse tre personer, på samme vis som i 28. betragtning til den anfægtede beslutning. Endvidere er de beviser, som Kommissionen tog hensyn til for hvert enkelt af de tekniske møder, anført i betragtningerne under overskriften »4.2. Detaljerede oplysninger om de tekniske møder«.
- 84 Det fremgår således klart af klagepunktsmeddelelsen, at de eneste tekniske møder, som H&R ChemPharm blev foreholdt deltagelse i, var dem, hvori en af selskabets ansatte havde deltaget. Sagsøgeren kan således ikke gyldigt gøre gældende, at klagepunktsmeddelelsen ikke gjorde det muligt for ham at identificere den adfærd, der blev foreholdt sagsøgeren, og at sagsøgeren for at godtgøre sin uskyld skulle anfægte alle de materielle klagepunkter, der blev gjort gældende mod Tudapetrol.
- 85 For fuldstændighedens skyld bemærkes, at Tudapetrol og selskaberne i H&R-koncernen besvarede klagepunktsmeddelelsen i fællesskab på trods af den omstændighed, at klagepunktsmeddelelsen blev fremsendt særskilt til hvert enkelt af selskaberne. Endvidere anvendte Tudapetrol og H&R-koncernen i deres besvarelse fællesbetegnelsen »H&R/Tudapetrol«. Sagsøgeren har ikke gjort gældende, at denne betegnelse gjorde det umuligt for denne at forsvare sig mod de klagepunkter, der alene blev rejst mod selskabet.
- 86 Henset til det ovenstående skal det første anbringendes andet led forkastes, og følgelig skal det første anbringende forkastes i sin helhed.

Det andet anbringende om tilsidesættelse af artikel 81 EF som følge af manglende bevis for en af sagsøgeren begået overtrædelse

- 87 Det andet anbringende, der er fremsat subsidiært, er inddelt i to led. I det første led har sagsøgeren gjort gældende, at Kommissionen ikke har fremlagt tilstrækkelige beviser til at fastslå et individuelt ansvar for sagsøgeren. I det andet led har sagsøgeren gjort gældende, at dens ansvar heller ikke kan udledes af beviserne mod de øvrige selskaber, der tilhører H&R-koncernen.

Det første led vedrørende manglende bevis for, at sagsøgeren havde et direkte ansvar

- 88 Ifølge sagsøgeren har Kommissionen ikke godtgjort, at selskabet egenhændigt begik en ulovlig handling.
- 89 For det første tog Kommissionen i forbindelse med bedømmelsen af beviser ikke hensyn til den omstændighed, at den ikke holdt sagsøgeren ansvarlig for to aspekter af den samlede overtrædelse, nemlig opdelingen af kunder og markeder (overtrædelsens andet aspekt) og aspektet vedrørende det tyske marked for råparaffin (råparaffinaspektet af overtrædelsen). Det var alene overtrædelsens primære aspekt, dvs. fastsættelse af priser og udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger vedrørende markedet for paraffinvoks, som sagsøgeren blev holdt ansvarlig for i henhold til 328. betragtning til den anfægtede beslutning. Sagsøgeren er følgelig af den opfattelse, at Kommissionens bevisførelse skulle have været foretaget mere præcist med henblik på at identificere de beviser, som vedrørte sagsøgeren, og undgå, at de beviser, som kunne godtgøre overtrædelser, der kun blev begået af tredjemænd, blev gjort gældende over for sagsøgeren.
- 90 Hvad for det andet angår den overtrædelse, der blev fastslået for perioden fra den 1. juli 2001 til den 28. april 2005, var der ingen af sagsøgerens ansatte, der arbejdede aktivt for denne, som deltog i de konkurrencebegrænsende møder. G., der havde været »produktmanager« siden 2001 hos sagsøgeren, arbejdede ikke i sagsøgerens salgsafdeling. Han arbejdede kun for sagsøgeren 30% af sin tid. Som en af tre produktmanagers bestod hans opgave for sagsøgeren i at udvikle paraffinprodukter og emulsionsvoks med en ny kemisk sammensætning. Dette arbejde indebar ingen opgave eller noget ansvar i relation til sagsøgerens handelsmæssige virksomhed eller så meget desto mere nogen repræsentation af selskabet. I denne forbindelse har sagsøgeren tilbudt sin direktør S.s vidneudsagn som bevis.
- 91 Ifølge sagsøgeren er det i skrivelsen af 19. januar 2007 anført, at G. var »sales manager« (salgsansvarlig) i H&R Wax Company Vertrieb, et andet selskab end det sagsøgende selskab. Sagsøgeren har bestridt, at H&R Wax Company Vertrieb er selskabets distributionsselskab. Sidstnævnte selskab var et selvstændigt selskab i juridisk forstand, og sagsøgeren havde hverken nogen ejerandel i dette selskab eller nogen ledelsesbeføjelser. Sagsøgeren har ligeledes bestridt, at H&R Wax Company Vertrieb havde status af selskabsdeltager eller rådede over »særlige kontrolrettigheder« i forhold til sagsøgeren. Følgelig kan H&R Wax Company Vertriebs ansvar ikke tilregnes sagsøgeren.
- 92 Endvidere godtgjorde Kommissionen ifølge sagsøgeren ikke, at G. handlede i sagsøgerens navn, når G. deltog i de tekniske møder. Der foreligger følgelig generelt intet bevis for sagsøgerens personlige deltagelse i overtrædelsen.
- 93 For det tredje har sagsøgeren gjort gældende, at selv i det tilfælde, at Retten skulle fastslå, at G. var selskabets repræsentant i de tekniske møder, har Kommissionen under alle omstændigheder ikke ført bevis for, at sagsøgeren har tilsidesat artikel 81 EF. Sagsøgeren har i denne forbindelse leveret en detaljeret analyse af hvert af de tekniske møder, hvorunder H&R var til stede ifølge den anfægtede beslutning.

– Begreberne aftale og samordnet praksis

- 94 Artikel 81, stk. 1, fastsætter, at alle aftaler mellem virksomheder, alle vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og alle former for samordnet praksis, der kan påvirke handelen mellem medlemsstater, og som har til formål eller følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen på fællesmarkedet, er uforenelige med fællesmarkedet og er forbudt.
- 95 For at der er tale om en aftale i henhold til artikel 81, stk. 1, EF, er det tilstrækkeligt, at de pågældende virksomheder har givet udtryk for en fælles vilje til at optræde på markedet på en bestemt måde (Rettens dom af 17.12.1991, sag T-7/89, Hercules Chemicals mod Kommissionen, Sml. II, s. 1711, præmis 256, og af 20.3.2002, sag T-9/99, HFB m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1487, præmis 199).
- 96 En aftale som omhandlet i artikel 81, stk. 1, EF kan anses for indgået, når der består en samstemmende vilje med hensyn til selve princippet om at begrænse konkurrencen, selv om specifikke elementer af den planlagte begrænsning stadig er genstand for forhandlinger (jf. Rettens dom af 16.6.2011, sag T-240/07, Heineken Nederland og Heineken mod Kommissionen, Sml. II, s. 3355, præmis 45; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen HFB m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 95, præmis 151-157 og 206).
- 97 Begrebet samordnet praksis omhandler en form for koordinering mellem virksomheder, hvorved disse ikke går så langt som til at slutte en egentlig aftale, men dog bevidst erstatter den risiko, der er forbundet med normal konkurrence, med et indbyrdes praktisk samarbejde (Domstolens domme af 8.7.1999, sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni, Sml. I, s. 4125, præmis 115, og sag C-199/92 P, Hüls mod Kommissionen, Sml. I, s. 4287, præmis 158).
- 98 Artikel 81, stk. 1, EF er herved til hinder for enhver direkte eller indirekte kontakt mellem økonomiske aktører, som kan påvirke en faktisk eller potentiel konkurrents adfærd på markedet eller over for en sådan konkurrent afslører den adfærd, man har besluttet eller overvejer selv at udvise på markedet, når disse kontakter har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen (dommen i sagen Heineken Nederland og Heineken mod Kommissionen, nævnt i præmis 96 ovenfor, præmis 47; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen Kommissionen mod Anic Partecipazioni, nævnt i præmis 97 ovenfor, præmis 116 og 117).

– Principperne for bedømmelse af beviser

- 99 Det følger af retspraksis, at Kommissionen skal føre bevis for de fastslåede overtrædelser og for, at de omstændigheder, som udgør overtrædelserne, faktisk foreligger (Domstolens dom af 17.12.1998, sag C-185/95 P, Baustahlgewebe mod Kommissionen, Sml. I, s. 8417, præmis 58; jf. Rettens dom af 27.9.2006, forenede sager T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP og T-61/02 OP, Dresdner Bank m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 3567, præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).
- 100 Med hensyn til rækkevidden af den retslige prøvelse er det fast retspraksis, at Retten under et annulationssøgsmål vedrørende en beslutning om anvendelse af artikel 81, stk. 1, EF generelt skal udøve fuld kontrol med, om betingelserne for at anvende artikel 81, stk. 1, EF er opfyldt (jf. Rettens dom af 26.10.2000, sag T-41/96, Bayer mod Kommissionen, Sml. II, s. 3383, præmis 62 og den deri nævnte retspraksis).
- 101 Såfremt der i denne forbindelse foreligger en tvivl hos Retten, skal dette komme den virksomhed til gode, der er adressat for den beslutning, hvorved der fastslås en overtrædelse. Retten kan derfor ikke konkludere, at Kommissionen i tilstrækkeligt omfang har bevist, at den omhandlede overtrædelse foreligger, såfremt Retten fortsat nærer tvivl på dette punkt, navnlig under en sag med påstand om

annullation af en beslutning om pålæggelse af en bøde (Rettens dom i sagen *Dresdner Bank m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 99 ovenfor, præmis 60, og af 12.7.2011, sag T-112/07, *Hitachi m.fl. mod Kommissionen*, Sml. II, s. 3871, præmis 58).

- 102 I denne sidstnævnte situation skal der nemlig tages hensyn til princippet om uskyldsformodning, hvilket princip bl.a. fremgår af artikel 6, stk. 2, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950, der indgår blandt de grundlæggende rettigheder, som udgør EU-rettens generelle principper. Henset til arten af de omtvistede overtrædelser samt til karakteren af og strengheden af de hertil knyttede sanktioner finder den principielle uskyldsformodning navnlig anvendelse på sager vedrørende tilsidesættelser af konkurrencereglerne, der gælder for virksomhederne, som vil kunne føre til at pålægge bøder eller tvangsbøder (dommen i sagen *Hitachi m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 101 ovenfor, præmis 59; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen *Dresdner Bank m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 99 ovenfor, præmis 61 og den deri nævnte retspraksis).
- 103 Det er derfor nødvendigt, at Kommissionen fremlægger præcise og samstemmende beviser for, at overtrædelserne er blevet begået. Det er imidlertid væsentligt at understrege, at hver enkelt af de af Kommissionen fremlagte beviser ikke nødvendigvis skal opfylde disse kriterier i forhold til hver enkelt led i overtrædelserne. Det er tilstrækkeligt, at den række indikatorer, som institutionen har påberåbt sig, bedømt i deres helhed opfylder dette krav (jf. dommen i sagen *Dresdner Bank m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 99 ovenfor, præmis 62 og 63 og den deri nævnte retspraksis).
- 104 De indikatorer, som Kommissionen har påberåbt sig i beslutningen for at bevise, at en virksomhed har overtrådt artikel 81, stk. 1, EF, skal ikke bedømmes isoleret, men som et hele (jf. Rettens dom af 8.7.2008, sag T-53/03, *BPB mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1333, præmis 185 og den deri nævnte retspraksis).
- 105 Det skal ligeledes bemærkes, at Kommissionen i praksis ofte er nødt til at bevise, at der foreligger en overtrædelse, under omstændigheder, hvor denne opgave ikke er let, idet der kan være forløbet flere år, siden de faktiske omstændigheder, der udgør overtrædelserne, fandt sted, og idet flere af de virksomheder, som undersøgelsen var rettet mod, ikke har samarbejdet aktivt med Kommissionen. Selv om det nødvendigvis påhviler Kommissionen at bevise, at en ulovlig aftale om fastsættelse af priser er blevet indgået, ville det være urimeligt derudover at kræve, at den fører bevis for den særlige fremgangsmåde, hvorved dette mål skulle nås. Det ville nemlig være alt for let for en virksomhed, der er skyldig i en overtrædelse, at slippe fri for enhver sanktion, hvis den til sin fordel kunne påberåbe sig den upræcise karakter af de fremlagte oplysninger vedrørende en ulovlig aftales anvendelsesmåde i en situation, hvor der stadig foreligger tilstrækkeligt bevis for, at aftalen fandtes, og for dens konkurrencestridige formål. Virksomhederne kan forsvare sig hensigtsmæssigt i en sådan situation, forudsat at de har mulighed for at udtale sig om alle de beviser, Kommissionen gør gældende over for dem (Rettens dom af 8.7.2004, forenede sager T-67/00, T-68/00, T-71/00 og T-78/00, *JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2501, præmis 203).
- 106 Hvad angår de beviser, der kan påberåbes med henblik på at påvise en overtrædelse af artikel 81 EF, er det princip, der finder anvendelse i EU-retten, princippet om fri bevisførelse (Rettens dom af 8.7.2004, sag T-50/00, *Dalmine mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2395, præmis 72 og dommen i sagen *Hitachi m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 101 ovenfor, præmis 64).
- 107 Angående de forskellige bevisers bevisværdi er det eneste relevante kriterium for bedømmelsen af beviserne disses troværdighed (dommen i sagen *Dalmine mod Kommissionen*, nævnt ovenfor i præmis 106, præmis 72).
- 108 Ifølge de almindelige bevisregler afhænger troværdigheden og dermed bevisværdien af et dokument af, hvem dokumentet hidrører fra, under hvilke omstændigheder det er blevet til, hvem det er rettet til, og dets indhold (Rettens dom af 15.3.2000, forenede sager T-25/95, T-26/95, T-30/95 - T-32/95,

T-34/95 - T-39/95, T-42/95 - T-46/95, T-48/95, T-50/95 - T-65/95, T-68/95 - T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 og T-104/95, Cimenteries CBR m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 491, præmis 1053 og 1838, og dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 101 ovenfor, præmis 70).

- 109 Når Kommissionen udelukkende bygger på de pågældende virksomheders adfærd på markedet til støtte for konklusionen om, at der foreligger en overtrædelse, er det tilstrækkeligt, at virksomhederne påviser omstændigheder, der kaster et andet lys på de faktiske omstændigheder, som Kommissionen har bevist, og gør det muligt at give en anden, sandsynlig forklaring på de faktiske omstændigheder end den, som Kommissionen har lagt til grund for sin konklusion om, at der foreligger en tilsidesættelse af Unionens konkurrenceregler (jf. i denne retning dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 105 ovenfor, præmis 186).
- 110 Når Kommissionen derimod har påberåbt sig dokumentbeviser, påhviler det de pågældende virksomheder ikke alene at fremlægge et sandsynligt alternativ til sin opfattelse, men tillige at påvise, at de i den anfægtede beslutning anvendte beviser er utilstrækkelige til at bevise overtrædelsen (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 105 ovenfor, præmis 187). En sådan bevisførelse strider ikke imod princippet om uskyldsformodning (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.7.1999, sag C-235/92 P, Montecatini mod Kommissionen, Sml. I, s. 4539, præmis 181).
- 111 Da forbuddet mod at deltage i konkurrencebegrænsende aftaler er almindeligt kendt, kan det desuden ikke kræves, at Kommissionen fremlægger dokumenter, der udtrykkeligt viser en ulovlig kontakt mellem de pågældende erhvervsdrivende. De brudstykkeagtige og spredte beviser, den har mulighed for at råde over, skal under alle omstændigheder kunne suppleres ved hjælp af følgeslutninger, der gør det muligt at rekonstruere relevante forhold. Den omstændighed, at der foreligger en konkurrencebegrænsende praksis eller aftale, skal derfor udledes ved en slutning ud fra et vist antal sammenfaldende omstændigheder og indicier, der, når de betragtes samlet, i mangel af en anden logisk forklaring kan udgøre beviset for en tilsidesættelse af konkurrencereglerne (dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 77 ovenfor, præmis 55-57; jf. ligeledes dommen i sagen Dresdner Bank m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 99 ovenfor, præmis 64 og 65 og den deri nævnte retspraksis).
- 112 Det skal ved bedømmelsen af dokumentbevisernes bevisværdi tillægges stor betydning, at et dokument er blevet udarbejdet umiddelbart i forlængelse af begivenhederne (Rettens dom af 11.3.1999, sag T-157/94, Ensidesa mod Kommissionen, Sml. II, s. 707, præmis 312, og af 16.12.2003, forenede sager T-5/00 og T-6/00, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied og Technische Unie mod Kommissionen, Sml. II, s. 5761, præmis 181) eller af et direkte vidne til dem (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 105 ovenfor, præmis 207).
- 113 Den omstændighed, at et dokument mangler en dato eller signatur, eller at det er dårligt skrevet, afkræfter ikke dets bevisværdi, når blot dets oprindelse, dets sandsynlige dato og dets indhold kan fastslås med tilstrækkelig sikkerhed (Rettens dom af 13.12.2006, forenede sager T-217/03 og T-245/03, FNCBV mod Kommissionen, Sml. II, s. 4987, præmis 124; jf. ligeledes i denne retning Rettens dom af 10.3.1992, sag T-11/89, Shell mod Kommissionen, Sml. II, s. 757, præmis 86).
- 114 Det følger af princippet om den frie bevisbedømmelse, at selv om det ved den samlede bedømmelse af den række beviser, Kommissionen påberåber sig, kan vise sig at være relevant i sig selv, at der mangler bevisdokumenter, medfører dette ikke, at den berørte virksomhed kan anfægte Kommissionens påstande ved at fremlægge en alternativ forklaring på de faktiske omstændigheder. Dette kan kun ske, hvis overtrædelsens eksistens ikke kan påvises utvetydigt på grundlag af de af Kommissionen fremlagte

beviser (dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 101 ovenfor, præmis 65; jf. ligeledes i denne retning Rettens dom af 12.9.2007, sag T-36/05, Coats Holdings og Coats mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 74).

- 115 Endvidere er ingen EU-retlige bestemmelser eller almindelige principper til hinder for, at Kommissionen over for en virksomhed påberåber sig erklæringer fra andre virksomheder, der beskyldes for at have deltaget i et kartel. I modsat fald ville bevisbyrden i forbindelse med overtrædelser af artikel 81 EF, som påhviler Kommissionen, ikke kunne løftes, hvilket ville være uforeneligt med dens opgave at overvåge den korrekte anvendelse af disse bestemmelser (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 105, præmis 192, og dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 101 ovenfor, præmis 67).
- 116 En særlig høj bevisværdi kan tillægges erklæringer, der for det første er troværdige, for det andet afgives på en virksomheds vegne, for det tredje hidrører fra en person, der er fagligt forpligtet til at handle i dette selskabs interesse, for det fjerde går imod den erklærendes interesser, for det femte hidrører fra et direkte vidne til de forhold, der angives, og for det sjette er afgivet skriftligt med omtanke og efter moden overvejelse (dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 101 ovenfor, præmis 71; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 105 ovenfor, præmis 205-210).
- 117 En erklæring fra en virksomhed, der foreholdes at have deltaget i et kartel, hvis rigtighed bestrides af flere andre berørte virksomheder, kan imidlertid ikke uden støtte i andre beviser betragtes som et tilstrækkeligt bevis for, at en overtrædelse er begået af disse sidste virksomheder, forudsat at den krævede grad af bestyrkelse kan være mindre, hvilket skyldes troværdigheden af de pågældende erklæringer (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 105 ovenfor, præmis 219 og 220, og dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 101 ovenfor, præmis 68).
- 118 Selv om der, endvidere, generelt bør udvises en vis vagtsomhed for så vidt angår frivillige erklæringer fra hoveddeltagerne i et ulovligt kartel, henset til muligheden for, at disse deltagere har en tendens til at mindske betydningen af deres egne bidrag til overtrædelser og forstørre betydningen af de øvrige, står det dog tilbage, at fremsættelse af en anmodning om at være omfattet af anvendelsesområdet for samarbejdsmeddelelsen af 2002 med henblik på at opnå en bødefritagelse eller en bødenedsættelse ikke nødvendigvis medfører en tilskyndelse til at fremlægge forvanskede beviser vedrørende de øvrige deltagere i kartellet. Ethvert forsøg på at vildlede Kommissionen kan nemlig skabe tvivl angående oprigtigheden og samarbejdsviljen hos den virksomhed, der har fremsat anmodningen, og dermed bringe muligheden for denne for at drage fuld nytte af samarbejdsmeddelelsen af 2002 i fare (dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 101 ovenfor, præmis 72; jf. ligeledes i denne retning Rettens dom af 16.11.2006, sag T-120/04, Peróxidos Orgánicos mod Kommissionen, Sml. II, s. 4441, præmis 70).
- 119 Det må navnlig antages, at såfremt en person, der er blevet anmodet om at kommentere dokumenter, indrømmer at have begået en overtrædelse og dermed vedgår, at der foreligger omstændigheder, der rækker ud over dem, der direkte kunne udledes af de omhandlede dokumenter, indebærer dette a priori, når der ikke foreligger særlige omstændigheder, der tyder på det modsatte, at denne person har besluttet at sige sandheden. Erklæringer, der går imod anmelderens interesser, skal således i princippet anses for at være særligt pålideligt bevismateriale (Rettens dom i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 104 ovenfor, præmis 211 og 212, af 26.4.2007, forenede sager T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 og T-136/02, Bolloré m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 947, præmis 166, og af 8.7.2008, sag T-54/03, Lafarge mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 59).
- 120 Ovennævnte retspraksis finder anvendelse analogt på EØS-aftalens artikel 53.

– Den anfægtede beslutning

121 Det bemærkes indledningsvis, at Kommissionen i anden betragtning til den anfægtede beslutning under overskriften »Sammenfatning af overtrædelsen« fandt, at adressaterne havde deltaget i en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse af artikel 81 EF og EØS-aftalens artikel 53. Overtrædelsens primære aspekt bestod i »aftaler eller samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse samt udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger« vedrørende paraffinvoks. Dette primære aspekt var ifølge den anfægtede beslutning den eneste del af overtrædelsen, som sagsøgeren deltog i. Visse andre virksomheder, der var omfattet af den anfægtede beslutning, deltog ligeledes i overtrædelsens øvrige aspekter, nemlig »opdeling af kunder og/eller markeder« for så vidt angår paraffinvoks (overtrædelsens andet aspekt) samt »råparaffin afsat til endelige kunder på det tyske marked« (råparaffinaspektet af overtrædelsen).

122 I den anfægtede beslutning under overskriften »4. Beskrivelsen af begivenhedsforløbet« og »4.1. Kartellets grundlæggende principper og funktionsmåde« beskrev Kommissionen indholdet af den med prisfastsættelsen forbundne praksis på følgende måde:

»[...]

(106) De tekniske møder var altid inddelt i to dele: en indledende drøftelse af tekniske spørgsmål efterfulgt af drøftelser af konkurrencebegrænsende karakter, som bl.a. vedrørte prisfastsættelse, opdeling af markeder og kunder (i visse tilfælde) samt udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger såsom aktuel og fremtidig prispolitik, kunder, produktionskapacitet og salgsmængder.

(107) Drøftelserne om priserne og om potentielle prisforhøjelser fandt i reglen sted mod slutningen af de tekniske møder. Sædvanligvis gennemgik Sasol prisdrøftelserne, hvorpå samtlige deltagere diskuterede priser og prispolitiske strategier i form af en runde. [...] Drøftelserne drejede sig om såvel prisforhøjelser og vejledende priser over for specifikke kunder som generelle prisforhøjelser samt minimumspriser og vejledende priser for hele markedet. [...] Prisforhøjelserne blev normalt aftalt som absolutte tal og ikke som procentsatser (f.eks. 60 EUR pr. ton for fuldt raffineret paraffinvoks). [...] Der blev ikke kun aftalt minimumspriser, når der var blevet aftalt en prisforhøjelse, men også når en prisforhøjelse ikke var gennemførlig (f.eks. i perioder med prisfald). [...]

[...]

(109) Endvidere udvekslede virksomhedernes repræsentanter handelsmæssigt følsomme oplysninger og afslørede deres generelle strategi [...]

(110) Virksomhederne, bortset fra MOL, var repræsenteret af ledende medarbejdere, der havde beføjelse til at fastlægge de respektive virksomheders prisstrategi og til at fastsætte priser over for bestemte kunder [...]

(111) På størstedelen af de tekniske møder drejede prisdrøftelserne sig for det meste om paraffinvoks [...] og kun sjældent om de forskellige former for paraffinvoks (såsom fuldt raffineret paraffinvoks, semiraffineret paraffinvoks, voksblandinger/specialiteter, hårdparaffinvoks og hydrogeneret voks). Endvidere stod det klart for samtlige virksomheder, at priserne for alle former for paraffinvoks ville stige med samme beløb eller med samme procentsats.[...]

[...]

(113) Resultatet af de tekniske møder blev almindeligvis udmøntet i praksis ved, at prisforhøjelserne blev meddelt kunderne, eller ved, at de eksisterende prisformler blev ophævet. [...] De tilfælde af snyderi eller manglende gennemførelse af det aftalte, som indtraf fra tid til anden, blev drøftet på de følgende møder [jf. f.eks. 149. og 157. betragtning]. Almindeligvis tog en af virksomhederne initiativet og begyndte at forhøje sine priser. Normalt var det Sasol, men denne anmodede undertiden en anden virksomhed om at begynde. Kort tid efter, at en virksomhed havde meddelt kunderne, at den agtede at forhøje priserne, fulgte de øvrige leverandører ændringen og varslede ligeledes prisforhøjelser. [...] De personer, der repræsenterede virksomhederne på de tekniske møder, underrettede de øvrige om, hvilke foranstaltninger der var truffet for at gennemføre resultaterne af møderne. Disse oplysninger blev meddelt mundtligt [...] eller ved, at der blev tilsendt en af eller alle de øvrige [deltagende] virksomheder en kopi af meddelelserne om prisforhøjelse eller om ophævelse af de pågældende priser. Kommissionen har således opdaget, at parterne udvekslede sådanne meddelelser. Der blev konstateret vedrørende et udsnit på omkring 150 skrivelser af denne type, at de var blevet udvekslet inden for 6 uger efter de tekniske møder. [...] Det er ligeledes blevet forklaret, at de repræsenterede virksomheder havde aftalt ikke at benytte sig af gennemførelsen af en aftalt prisforhøjelse til at forøge deres egen markedsandel. [...] Denne oplysning er ikke blevet bestridt i svarene på klagepunktmeddelelsen.«

¹²³ Under overskriften »4.2. Detaljerede oplysninger om de tekniske møder« præsenterede Kommissionen i den anfægtede beslutning først en sammenfattende fortegnelse over, hvor og hvornår de tekniske møder havde fundet sted, og hvilke virksomheder der havde været til stede (124. betragtning til den anfægtede beslutning). Derpå gennemgik den de beviser, den rådede over vedrørende hvert enkelt teknisk møde (126.-177. betragtning til den anfægtede beslutning).

¹²⁴ Under overskrifterne »5. Anvendelse af artikel 81 [EF] i det foreliggende tilfælde« og »5.3. Den foreliggende overtrædelses art« redegjorde Kommissionen i den anfægtede beslutning for, hvilke principper for kvalifikationen af konkurrencebegrænsende adfærd der var relevante i det aktuelle tilfælde:

»5.3.1. Principper [...]

(205)

[N]år der er tale om en kompleks overtrædelse af lang varighed, er det ikke nødvendigt, at Kommissionen kvalificerer den [som enten en aftale eller en samordnet praksis]. Begreberne [aftale og samordnet praksis] er upræcise og kan overlape hinanden. Den konkurrencebegrænsende adfærd kan meget vel have varieret fra tidspunkt til tidspunkt eller dens funktionsmåder være blevet tilpasset eller styrket for at tage hensyn til udviklingen i omstændighederne. Sondringen kan endog vise sig umulig, da en overtrædelse kan udvise kendetegnene for begge former for forbudt adfærd på samme tid, selv om nogle af dens udtryk isoleret betragtet kan defineres som specifikt henhørende under den ene og ikke under den anden form. Det ville imidlertid være kunstigt i analysen at opdele, hvad der klart udgør gennemførelsen af handlinger, der har ét samlet overordnet formål, i flere særskilte former for overtrædelser. Et kartel kan således på én gang bestå i en aftale og i en samordnet praksis. Der angives ikke nogen specifik kvalifikation i artikel 81 [EF] for en kompleks overtrædelse af en type som den, der beskrives i nærværende beslutning [...]

(206)

Når et kartel har et stort antal medlemmer, og dets adfærd inden for det tidsrum, hvori det har bestået, kan kvalificeres både som en aftale og en samordnet praksis (komplekse overtrædelser), behøver Kommissionen ikke at vurdere specifikt, til hvilken kategori hver enkelt form for adfærd hører [...]«

125 Derpå og stadig under overskriften »5.3. Den foreliggende overtrædelses art« beskrev Kommissionen i den anfægtede beslutning indholdet af overtrædelsen som følger:

»5.3.2.Gennemførelsen

(210)

De faktiske omstændigheder, hvortil der henvises i nærværende beslutnings [afsnit] 4, viser, at alle de virksomheder, som er genstand for den aktuelle procedure, deltog i ulovlige aktiviteter vedrørende paraffinvoks og for så vidt angår de i anden betragtning angivne virksomheder vedrørende råparaffin [...], og at de regelmæssigt deltog i møder, hvorpå følgende punkter blev drøftet:

- 1) prisfastsættelse
- 2) [...] opdeling af kunder og/eller opdeling af markeder
- 3) udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger, bl.a. om kunder, prisfastsættelse, produktionskapacitet og salgsmængder[...]

5.3.2.2.

Prisfastsættelse

(240)

Det fremgår af 98., 107., 126., 128., 131., 133., 135., 137., 139., 140., 142., 145., 147., 149., 152., 153., 156., 157., 163., 168., 174., 176. og 177. betragtning til den anfægtede beslutning, at de omhandlede virksomheder fastsatte minimumspriser og aftalte prisforhøjelser (»prisfastsættelse«).

(241)

ExxonMobil, Repsol, Sasol og Shell har bekræftet, at der bestod en praksis, som vedrørte prisfastsættelse [jf. 107. betragtning], og bekræftede på ny dette under høringen af virksomhederne, ligesom de har gjort det i deres skriftlige svar på klagepunktsmeddelelsen.«

– Det forhold, at H&R ChemPharm blev gjort ansvarlig for G.s tilstedeværelse under de tekniske møder

126 Sagsøgeren har gjort gældende, at G.s tilstedeværelse under de tekniske møder ikke kan gøres gældende mod selskabet. Sidstnævntes opgaver var begrænset til udvikling af nye produkter, og han havde ingen salgsmæssige opgaver eller beføjelse til at handle på sagsøgerens vegne. Under alle omstændigheder brugte han kun 30% af sin arbejdstid hos sagsøgeren.

127 Ifølge den retspraksis, der er nævnt i præmis 73 ovenfor, forudsætter Kommissionens beføjelse til at sanktionere en virksomhed, som har begået en overtrædelse, alene, at der er begået en ulovlig handling af en person, som generelt er bemyndiget til at handle på virksomhedens vegne.

128 Hvad angår G.s ansvar erklærede sagsøgeren i sin skrivelse af 19. januar 2007 følgende:

»[G.] bestred en stilling som produktmanager i SRS fra 1994 til den 1. juli 2001 og var herved ansat i virksomheden. Den 1. juli 2001 blev hans ansættelsesforhold overført til H&R Management & Service [nu H&R ChemPharm]. Følgelig har [G.] været ansat i H&R ChemPharm fra 2001 indtil dags dato [...] som produktmanager [...]. Siden den 1. januar 2001 har han haft en stilling som Sales Manager i H&R Wax Company Vertrieb uden formelt at være ansat af selskabet [...] G. har siden 1999 haft en dobbelt funktion som produktmanager og Sales Manager. I sin egenskab [...] af produktmanager udgør han bindeleddet mellem produktion og distribution. Ud over konstant at tilpasse

produktionsmulighederne til markedskravene består produktmanagerens opgaver bl.a. i at bistå kunder med ibrugtagningen af produkterne I denne dobbelte funktion har [G.] ansvaret for kundernes tekniske spørgsmål og sammen med [H.] ligeledes markedsføringsmæssige spørgsmål. Denne dobbelte funktion er foreskrevet i den ansættelseskontrakt, der er indgået med H&R ChemPharm.

129 I sin skrivelse af 8. december 2005 erklærede sagsøgeren endvidere følgende:

»Siden [H&R ChemPharm] indledte sin virksomhed inden for paraffinsektoren i 1994 og indtil 2001 har [W.] været distributionsansvarlig. [W.] har været på pension siden ultimo 2001. Med henblik på [W.s] planlagte afgang var det først og fremmest [H.], der (siden 1997) styrkede dette område, og i 1999 kom [G.] til. Disse to personer er stadig ansvarlige for distribution af paraffin.

130 For det første skal det fastslås, at G. i sin egenskab af produktmanager i H&R ChemPharm kunne handle på vegne af sidstnævnte. En sådan konklusion understøttes af sagsøgerens erklæring om, at en af G.s opgaver var at »bistå kunder med ibrugtagningen af produkterne«, hvilket indebærer, at denne sidstnævnte havde beføjelse til at handle på vegne af sagsøgeren over for kunderne i forbindelse med sit hverv, der udelukkende vedrørte produktionen.

131 For det andet er Retten af den opfattelse, at G.s stilling vedrørende distributionen ligeledes er relevant. Kommissionen har nemlig i det foreliggende tilfælde ført bevis for, at sagsøgerens ansatte, hvis ansættelseskontrakt med sagsøgeren indebar opgaver vedrørende såvel produktion som distribution, var til stede under de konkurrencebegrænsende møder. Det ville være for nemt for en skyldig virksomhed at undgå sanktioner, såfremt den gyldigt kunne anfægte en konstatering ved at gøre gældende, at dens ansatte i virkeligheden handlede i en anden virksomheds navn under de pågældende møder. En sådan løsning ville også gøre det muligt for de selskaber, der deltager i kartellet, at undgå ansvar ved at skabe situationer med dobbelt ansættelse sammen med et selskab, der ikke er involveret i kartellet ved at fremhæve den omstændighed, at den fælles ansatte udelukkende handlede i sidstnævntes navn.

132 For det tredje bemærkes, at sagsøgeren selv erklærede, at G. udgjorde »bindeleddet mellem produktion og distribution« og havde til opgave »konstant [at] tilpasse produktionsmulighederne til markedskravene«, idet G. også havde ansvaret for »salgsmæssige spørgsmål«. En sådan position gjorde det imidlertid muligt for G. at påvirke sagsøgerens forretningsadfærd i lyset af de oplysninger, han fik under de tekniske møder, bl.a. vedrørende »markedskravene«, hvis håndtering ofte er genstand for hemmelig virksomhed mellem konkurrenter, og således at give sagsøgeren mulighed for at nyde godt af de pågældende aktiviteter.

133 For det fjerde, og som det allerede er nævnt i præmis 58 ovenfor, er sagsøgerens påstand om, at G. kun brugte 30% af sin arbejdstid hos sagsøgeren, irrelevant. Selv meget korte perioder i kontakt med produktionsselskabet kan nemlig gøre det muligt at videregive information, der indhentes i forbindelse med konkurrencebegrænsende møder eller at give bestemte instrukser på baggrund af de pågældende informationer under hensyntagen til de aftaler, der indgås i forbindelse med de konkurrencebegrænsende møder.

134 For det femte modsiges sagsøgerens påstand om, selskabet ikke var involveret i distribution af paraffinvoks, ikke kun af den omstændighed, at opgaverne for G. som salgsdirektør var fastsat i ansættelseskontrakten med sagsøgeren, men også af den omstændighed, at sagsøgeren fra den 28. februar 2001 ligeledes ansatte W. som salgsdirektør.

135 Henset til det ovenstående skal det konkluderes, at Kommissionen ikke begik en fejl ved at fastslå, at arbejdsforholdet mellem G. og sagsøgeren berettigede, at sagsøgeren blev holdt ansvarlig for førstnævntes handlinger.

– Sagsøgerens bevistilbud

136 Sagsøgeren har som bevis tilbudt sin direktør S.s vidneudsagn med henblik på at godtgøre, at G.s ansvar i selskabet var begrænset til udvikling af nye produkter.

137 I denne forbindelse bemærkes, at sagsøgeren selv in tempore non suspecto erklærede, at G. udførte opgaver, der var knyttet til distribution, og at han var bindeleddet mellem produktion og distribution. Bevisværdien af disse erklæringer er større end bevisværdien af et vidneudsagn, der udfærdiges in tempore suspecto, således at det giver Retten mulighed for at understøtte sin konklusion og forkaste dette klagepunkt fra sagsøgeren. Sagsøgerens bevistilbud skal derfor forkastes.

– Den samlede bedømmelse af beviserne for, at sagsøgeren har begået en overtrædelse

138 For det første bemærkes, at adskillige virksomheder har indrømmet, at man på de tekniske møder havde drøftet priserne for paraffinvoks med det generelle formål at komme overens om deres niveau.

139 Særligt fremgår det af Sasols erklæring af 12. maj 2005, at de tekniske møder generelt var forbundet med ulovlig virksomhed, idet der på møderne blev drøftet forhøjelser og nedsættelser af priser på paraffinvoks og udvekslet oplysninger om bruttopriser og kapacitetsplanlægning.

140 Ifølge Repsols erklæring af 19. maj 2005 bestod en del af de tekniske møder i en drøftelse af de af deltagerne anvendte prisniveauer for paraffinvoks.

141 Shell forklarede, at samtlige tekniske møder havde drejet sig om prisfastsættelse. Ifølge Shells erklæring af 14. juni 2006 var priserne for paraffinvoks i hvert fald siden 1999, hvor den repræsentant for selskabet, som afgav vidneforklaring, begyndte at deltage i de tekniske møder, aldrig blevet fastsat unilateralt, men var altid blevet aftalt af konkurrenterne på de tekniske møder.

142 Endvidere angav de samme virksomheder ligeledes i de samme erklæringer, at deltagerne på flere tekniske møder rent faktisk havde aftalt minimumspriser eller prisforhøjelser og i nogle tilfælde endog den måde, hvorpå forhøjelserne skulle ske.

143 Det bemærkes, at der navnlig i de erklæringer, der er nævnt i præmis 139-141 ovenfor, og i Sasols svar af 18. december 2006 på en begæring om oplysninger fra Kommissionen blev henvist til enhederne SRS', SRS/Tudapetrols, H&R/Tudapetrols eller Hansen & Rosenthals deltagelse i de tekniske møder og det blev nævnt, at navnet G., sagsøgerens ansatte, havde været til stede under de pågældende møder.

144 Det bemærkes endvidere, at Kommissionen henviste til de omhandlede virksomhedserklæringer i 107. og 113. betragtning til den anfægtede beslutning.

145 Disse erklæringer blev afgivet på grundlag af vidneudsagn fra personer, som havde deltaget i de tekniske møder, efter moden overvejelse, og inkriminerer ligeledes de virksomheder, på hvis vegne de blev afgivet. Desuden stemmer erklæringerne overens med hovedlinjerne i beskrivelsen af overtrædelsen, hvilket yderligere forøger deres troværdighed. De er følgelig særligt troværdige som omhandlet i den retspraksis, hvortil der henvises i præmis 116 ovenfor.

146 For det andet bemærkes, at de erklæringer, der er nævnt i præmis 139-141 ovenfor, underbygges af samtidige håndskrevne notater, som Kommissionen fandt under kontrolundersøgelserne, og som sagsøgeren havde aktindsigt i under den administrative procedure, og hvoraf der henvises til en del i bl.a. 165., 173., 174. og 177. betragtning til den anfægtede beslutning. De notater fra SC., der er nævnt i 173. betragtning til den anfægtede beslutning, notatet fra Total, der er nævnt i 174. betragtning, og MOL's notat, der figurerer i 177. betragtning til samme beslutning, er håndskrevne notater, der er

udfærdiget under møderne af den person, som deltog i dem, og deres indhold er struktureret og forholdsvis detaljeret. De har derfor meget stor bevisværdi. For så vidt angår Sasols »Blauer Salon«-referat (163. betragtning til den anfægtede beslutning) og Enis notat (165. betragtning til den anfægtede beslutning) er der tale om dokumenter fra tidspunktet for overtrædelsen, og som blev udfærdiget in tempore non suspecto, dvs. kort efter det tekniske møde, som de henviser til. De har derfor meget stor bevisværdi.

- 147 For det tredje bemærkes, at sagsøgeren ifølge den anfægtede beslutning i perioden for deltagelsen i overtrædelsen (fra den 1.7.2001 til den 28.4.2005) blev repræsenteret af G. ved hvert af de 14 tekniske møder, der fandt sted. Sagsøgeren har ikke bestridt, at G. deltog i hvert af disse tekniske møder.
- 148 Hvad angår konkurrencebegrænsende aftaler, der – som det er tilfældet i denne sag – indgås under møder mellem konkurrerende virksomheder, har Domstolen således allerede fastslået, at der begås en overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF, når disse møder har til formål at begrænse, hindre eller fordreje konkurrencen og således tilsigter kunstigt at tilrettelægge markedets funktion. I denne situation er det tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at den pågældende virksomhed har deltaget i møder, hvorunder der blev indgået konkurrencestridige aftaler, for at bevise, at denne virksomhed deltog i kartellet. Når deltagelsen i sådanne møder er blevet bevist, påhviler det virksomheden at fremføre indicier af en sådan beskaffenhed, at den kan påvise, at dens deltagelse i nævnte møder ikke var sket for at begrænse konkurrencen, og herved påvise, at den over for konkurrenterne havde oplyst, at den deltog i møderne med et andet formål end deres (Domstolens dom i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 77 ovenfor, præmis 81, og af 25.1.2007, forenede sager C-403/04 P og C-405/04 P, Sumitomo Metal Industries og Nippon Steel mod Kommissionen, Sml. I, s. 729, præmis 47).
- 149 Begrundelsen for denne regel er, at virksomheden, der har deltaget i det nævnte møde uden offentligt at tage afstand fra det, der blev drøftet, har givet de andre deltagere det indtryk, at den tilsluttede sig mødets resultat og ville rette sig efter det (dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 77 ovenfor, præmis 82, og i sagen Sumitomo Metal Industries og Nippon Steel mod Kommissionen, nævnt i præmis 148 ovenfor, præmis 48). De principper, der fremgår af denne praksis, finder ligeledes anvendelse på møder, der resulterer i samordnet praksis som defineret i den retspraksis, der er henvist til i præmis 97 ovenfor.
- 150 Sagsøgeren har imidlertid ikke i det foreliggende tilfælde gjort gældende at have taget offentlig afstand fra indholdet af de konkurrencebegrænsende møder.
- 151 For det fjerde bemærkes, at en virksomhed kan holdes ansvarlig for et kartel som helhed, også selv om det godtgøres, at virksomheden kun har deltaget direkte i et eller flere aspekter af kartellet, dels såfremt virksomheden vidste, eller nødvendigvis burde vide, at den hemmelige aftale, den deltog i, især gennem regelmæssige møder afholdt gennem flere år, var led i en samlet foranstaltning til forstyrrelse af konkurrencekræfternes frie spil, dels såfremt denne foranstaltning dækkede samtlige aspekter af kartellet. Ligeledes forhindrer det faktum, at de forskellige virksomheder kan have haft forskellige roller i forbindelse med opnåelsen af et fælles mål, ikke, at det konkurrencebegrænsende formål, og dermed overtrædelsen, er identisk, forudsat at hver enkelt virksomhed på sin måde har bidraget til opnåelsen af det fælles mål (dommen i de forenede sager JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 105 ovenfor, præmis 370 og den deri nævnte retspraksis).
- 152 For det første skal der foretages en undersøgelse af sagsøgerens argumenter om, at Kommissionen med hensyn til visse tekniske møder ikke lykkedes med at rekonstruere drøftelsernes indhold, således at disse møder eventuelt udelukkende vedrørte de aspekter af overtrædelsen – opdelingen af kunder og aftalerne vedrørende råparaffin – for hvilke sagsøgeren ikke blev holdt ansvarlig.

- 153 Først skal det bemærkes, at Kommissionen råder over beviser, der godtgør, at der i det mindste generelt fandt prisdrøftelser sted under de tekniske møder. Særligt påstod Sasol i sin erklæring af 12. maj 2005, at de tekniske møder generelt var forbundet med ulovlig virksomhed, idet der på møderne blev »drøftet forhøjelser og nedsættelser af priser« og udvekslet oplysninger om bruttopriser og kapacitetsplanlægning. Ifølge Repsols erklæring af 19. maj 2005 bestod en del af de tekniske møder i en drøftelse af de af deltagerne anvendte prisniveauer. Shell erklærede, at alle de tekniske møder vedrørte fastsættelse af priser (jf. ligeledes præmis 139-141 ovenfor). Sagsøgeren kan ikke gyldigt påberåbe sig, at der er tale om forhold, der er gjort gældende for første gang i svarskriftet, eftersom Kommissionen henviste til de pågældende erklæringer fra Sasol, Repsol og Shell i 107. betragtning til den anfægtede beslutning, og idet de blev stillet til rådighed for sagsøgeren under den administrative procedure.
- 154 Dernæst skal det tilføjes, at Kommissionen i 240. betragtning til den anfægtede beslutning præciserede, at de beviser, som godtgjorde, at de omhandlede virksomheder fastsatte minimuspriser og aftalte prisforhøjelser, bl.a. fremgik af 163., 168., 174., 176. og 177. betragtning til den anfægtede beslutning. Dertil kommer, at Kommissionen i 165. og 175. betragtning til den anfægtede beslutning anførte, at deltagerne i disse tekniske møder havde udvekslet følsomme handelsoplysninger for så vidt angår paraffinvoks, bl.a. vedrørende priser. De ovennævnte betragtninger indeholder henvisninger til skriftlige beviser fra tidspunktet for de tekniske møder, som vidner om udveksling af følsomme handelsoplysninger om priser, et ønske om at forhøje eller fastholde priser og endog i visse tilfælde om aftalte prisforhøjelser, og de suppleres af henvisningerne til virksomhedserklæringerne.
- 155 Det skal derfor konkluderes, at den anfægtede beslutning generelt indeholder en understøttet godtgørelse af, at sagsøgeren var ansvarlig for overtrædelsen.
- 156 De af sagsøgeren fremførte argumenter kan ikke drage denne konklusion i tvivl.
- 157 For det femte skal det bemærkes, at de alternative forklaringer, som sagsøgeren har givet, i alle tilfælde drejer sig om et bestemt teknisk møde. De kan derfor ikke udgøre en alternativ sandsynlig forklaring i forhold til hele den række beviser, som Kommissionen har indsamlet, og som gjorde det muligt for den at godtgøre, at der havde foreligget en samlet og vedvarende overtrædelse.
- 158 For det andet vedrører en stor del af sagsøgerens argumentation en påstået manglende aftale om fastsættelse af priser på paraffinvoks. En sådan argumentation er imidlertid uden relevans.
- 159 Som det fremgår af den retspraksis, der er nævnt i præmis 96 ovenfor, kan det antages, at en aftale i artikel 81, stk. 1, EF's forstand er indgået, når der er en samstemmende vilje vedrørende selve princippet om en begrænsning af konkurrencen, selv om de særlige forhold i den påtænkte begrænsning stadig er genstand for forhandlinger. Det var derfor med henblik på en anvendelse af artikel 81 EF ikke nødvendigt for Kommissionen at godtgøre, at deltagerne rent faktisk blev enige om bestemte prisniveauer eller særlige becifrede foranstaltninger om forøgelse. Det var tilstrækkeligt at godtgøre, at der forelå en samstemmende vilje mellem deltagerne med det formål at tilpasse priserne. Sagsøgeren har imidlertid ikke fremført noget specifikt argument med henblik på at tilbagevise de erklæringer fra Sasol, Repsol og Shell, hvorefter formålet med de tekniske møder var at fastsætte priserne.
- 160 Dernæst er Kommissionen i besiddelse af en række ubestridelige beviser, hvoraf det fremgår, at deltagerne på tekniske møder i over 12 år, herunder i perioden for H&H ChemPharms deltagelse, regelmæssigt udvekslede oplysninger om deres priser og planlagte forhøjelser. Sagsøgeren har ikke givet nogen logisk forklaring på de nævnte aktiviteter, der kunne rejse tvivl om Kommissionens konklusion om, at formålet med den pågældende praksis navnlig var prisfastsættelse. Tværtimod er den lange periode, hvori de konkurrencebegrænsende møder vedrørende priser systematisk blev afholdt, i sig selv et indicium for, at det var deltagernes mål at harmonisere deres prispolitik ved bevidst at erstatte markedsrisici med et indbyrdes samarbejde.

161 Endvidere følger det af den retspraksis, der er henvist til i præmis 98 ovenfor, at artikel 81, stk. 1, EF udelukker enhver direkte eller indirekte kontakt mellem de erhvervsdrivende, som er egnet til enten at påvirke en aktuel eller potentiel konkurrents markedsadfærd eller at informere en sådan konkurrent om den markedsadfærd, som man har besluttet sig til – eller overvejer – selv at følge, når denne kontakt har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen. I det foreliggende tilfælde har sagsøgeren imidlertid hverken benægtet, at der fandt kontakter sted, eller at der blev udvekslet følsomme oplysninger på de tekniske møder.

162 Henset til det ovenstående skal det fastslås, at sagsøgerens argumenter generelt ikke kan afkræfte gyldigheden af Kommissionens bedømmelse, således som den følger af den anfægtede beslutning. I det følgende vil Retten foretage en undersøgelse af dels den situation, der forelå inden tidspunktet for indledningen af sagsøgerens deltagelse i kartellet, dels af visse enkelte tekniske møder med henblik på at efterprøve Kommissionens fastslåelse af, hvornår sagsøgerens deltagelse i overtrædelsen blev indledt og afsluttet, samt konstateringen af, at de omhandlede tekniske møder rent faktisk vedrørte overtrædelsens primære aspekt, der blev tilregnet sagsøgeren.

– Datoen for indledningen af sagsøgerens deltagelse i overtrædelsen

163 Indledningsvis skal der redegøres for de relevante begivenheder, der gik forud for G.s tiltrædelse hos sagsøgeren den 1. juli 2001. En sådan undersøgelse gør det muligt at efterprøve, om G. var bevidst om overtrædelsens primære aspekt (fastsættelse af priser og udveksling af oplysninger for så vidt angår priser på paraffinvoks), og om de konkurrencebegrænsende foranstaltninger vedrørende priser fra denne dato kunne påvirke H&R ChemPharms konkurrencemæssige adfærd.

164 For det første skal det i denne forbindelse bemærkes, at Tudapetrol, det selskab, der markedsførte sagsøgerens paraffinvoks indtil den 1. maj 2000, havde deltaget i kartellet fra den 24. marts 1994, idet selskabet var repræsenteret ved sin ansatte W. Tudapetrols deltagelse i overtrædelsens primære aspekt er veldokumenteret og behandlet detaljeret i den dom, der er afsagt i den konnekse sag T-550/08, Tudapetrol mod Kommissionen.

165 Endelig deltog H&R Wax Company Vertrieb, der overtog rollen som distributør af sagsøgerens paraffinvoks fra den 1. maj 2000, ligeledes i overtrædelsen fra den 1. januar 2001, idet selskabet var repræsenteret under de tekniske møder ved sin ansatte H. Sagsøgeren har i sit svar på klagepunktsmeddelelsen ikke bestridt, at H&R Wax Company Vertrieb og sagsøgeren er en del af samme virksomhed (381. betragtning til den anfægtede beslutning). Endvidere fremgår det ligeledes af sagsakterne, at H. og G. arbejdede tæt sammen og sammen repræsenterede H&R-koncernen under mindst 13 tekniske møder, herunder møderne den 25. og 26. maj 2000, den 22. og 23. februar 2001 og den 26. og 27. april 2001 (i perioden for disse tekniske møder var G. produktmanager i SRS, et indirekte datterselskab tilhørende sagsøgeren).

166 For det andet skal der i denne forbindelse henvises til Sasols svar af 18. december 2006 på en begæring om oplysninger, hvori selskabet erklærede følgende:

»Hvad angår indledningen af Blauer Salon (udtryk, der blev af anvendt af Sasol til at betegne de tekniske møder, ligeledes betegnet »Blauer Salon«-møderne) startede disse møder som en »tysk cirkel« med følgende deltagere: Deutsche Texaco AG (nu Shell/DEA), HOS (nu Sasol), Wintershall (hvis paraffinvirksomhed nu henhører under Hansen & Rosenthal) og Arco (hvis paraffinvirksomhed efterfølgende blev erhvervet af HOS). På daværende tidspunkt var Wintershall et datterselskab af BASF. Wintershall var repræsenteret af [W.], der var en af Blauer Salons »grundlæggende fædre«. Wintershall/BASF deltog regelmæssigt i Blauer Salon-møderne (repræsenteret af [W.]). [...] BASF's (indirekte) involvering ophørte i 1994, da Wintershalls paraffinvirksomhed blev erhvervet af Hansen &

Rosenthal (på daværende tidspunkt SRS). Fra dette tidspunkt deltog [W. og H.], [HA.s] søn (Hansen & Rosenthals hovedaktionær) i Blauer Salon-møderne på vegne af Hansen & Rosenthal. Efter at [W.] gik på pension, overtog [H.] [W.s] rolle sammen med [G.]»

- 167 G.s deltagelse, hans rolle som repræsentant i enheden »H&R/Tudapetrol« under de tekniske møder og den omstændighed, at han sammen med H. overtog W.s rolle, efter at denne sidstnævnte gik på pension, er ligeledes blevet bekræftet af Repsol, Shell og ExxonMobil.
- 168 Endvidere havde W., der var til stede under adskillige af de tekniske møder fra 1994 og ifølge Sasol var »en af de grundlæggende fædre« af de konkurrencebegrænsende møder, ligeledes været ansat siden den 28. februar 2002.
- 169 For det tredje bemærkes, at G. inden indledningen af det professionelle forhold mellem H&R ChemPharm og G. havde deltaget i de tekniske møder den 25. og 26. maj 2000 (159. betragtning til den anfægtede beslutning), den 22. og 23. februar 2001 (161. betragtning til den anfægtede beslutning) og den 26. og 27. april 2001 (162. betragtning til den anfægtede beslutning). For så vidt angår disse tekniske møder har Shell, Sasol og Repsol uafhængigt af hinanden erklæret, at de havde et konkurrencebegrænsende indhold. Under alle omstændigheder råder Kommissionen over beviser, der godtgør, at der i det mindste generelt fandt prisdrøftelser sted under de tekniske møder (jf. præmis 153 ovenfor).
- 170 Endvidere skal det bemærkes, at ifølge de beviser, som Kommissionen havde til rådighed, og som er nævnt i 159. betragtning, blev der på det tekniske møde den 25. og 26. maj 2000 foretaget drøftelser vedrørende prisen for en særlig kunde, og under denne drøftelse blev Total beskyldt for at sælge til for lave priser. Dette tekniske møde havde derfor utvivlsomt relation til overtrædelsens primære aspekt, som sagsøgeren blev holdt ansvarlig for for en efterfølgende periode.
- 171 Selv om det endvidere er korrekt, at Kommissionen ikke fandt dokumenter, der godtgjorde G.s rejseudgifter for så vidt angår det tekniske møde den 26. og 27. juni 2001 i Paris (Frankrig) (163. betragtning til den anfægtede beslutning), forholder det sig ikke desto mindre således, at tilstedeværelsen af »SRS-Tuda« blev nævnt i Sasols »Blauer Salon«-referat af dette møde. G., der på det tidspunkt var ansat i SRS, var imidlertid til stede ved de to tidligere tekniske møder og ved de 14 tekniske møder, der fulgte det pågældende møde. Under alle omstændigheder repræsenterede G. H&R-koncernen i de tekniske møder i tæt samarbejde med H., hvilket gjorde det lettere at udveksle oplysninger. Henset til den fragmentariske og spredte karakter af de oplysninger, som Kommissionen kunne råde over (jf. retspraksis i præmis 111 ovenfor) for så vidt angår de faktiske omstændigheder vedrørende de hemmelige karteller, som gjorde det nødvendigt at foretage en rekonstruktion af de relevante omstændigheder, skal det på grundlag af de ovennævnte oplysninger lægges til grund, at sagsøgeren havde kendskab til indholdet af dette møde.
- 172 I 163. betragtning til den anfægtede beslutning citerede Kommissionen Sasols »Blauer Salon«-referat af mødet den 26. og 27. juni 2001 i Paris, som indeholder følgende angivelser:
- »I juli: priserne for særlige kunder ophæves hurtigst muligt [...]
- Ultimo august: Samtlige priser ophæves den 30/9.01
- pr. 1/10.01 + 7 €,-«
- 173 Ifølge den anfægtede beslutning »viser dette, at virksomhedernes repræsentanter [...] aftalte [...] en prisforhøjelse for paraffin på 7 EUR pr. 1. oktober 2001, og at alle eksisterende prisordninger skulle ophæves inden den 30. september«.

- 174 Det skal således fastslås, at der blev indgået en aftale om fastsættelse af priser på det tekniske møde den 26. og 27. juni 2001.
- 175 For at resumere det foregående skal det følgelig bemærkes for det første, at G. i samarbejde med H. overtog W.s rolle under de tekniske møder. Under W.s deltagelse deltog Tudapetrol, distributionsselskab for sagsøgerens produkter, i den praksis, der bestod i fastsættelse af priser på paraffinvoks. W. var ansat af sagsøgeren fra den 1. juli 2001. For det andet havde H&R Wax Vertrieb, et selskab, der indirekte ejede kapitalandele i det sagsøgende selskab, og som var sidstnævntes distributør, allerede deltaget i overtrædelsen siden den 1. januar 2001, idet man var repræsenteret af H., med hvem G. havde et tæt samarbejde. For det tredje var G. til stede ved det tekniske møde den 25. og 26. maj 2000, hvorunder priserne på paraffinvoks blev drøftet. For det fjerde godtgjorde Kommissionen, at enheden »H&R/Tudapetrol« var til stede ved det tekniske møde den 26. og 27. juni i Paris, at H&R på det tidspunkt var repræsenteret af H. og G., og at der blev indgået en aftale om fastsættelse af priser i forbindelse med dette møde. For det femte bemærkes (jf. præmis 139-141 og 153 ovenfor), at Kommissionen råder over beviser, som godtgør, at der i det mindste generelt fandt prisdrøftelser sted under de tekniske møder. G. var imidlertid til stede under mindst tre af de tekniske møder, der fandt sted inden indledningen af den periode for deltagelse i overtrædelse, som sagsøgeren er holdt ansvarlig for.
- 176 Henset til disse forhold skal det fastslås, at G. måtte have været bevidst om overtrædelsens primære aspekt, dvs. »aftaler eller samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse samt udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger« vedrørende paraffinvoks, da han tiltrådte sin stilling hos sagsøgeren. Han rådede over oplysninger om, hvorledes kartellet fungerede, dvs. om de foranstaltninger, der vedrørte fastsættelse af priser på paraffinvoks og/eller de mekanismer, hvorved deltagerne bevidst erstattede risikoen ved konkurrence på dette område med et praktisk samarbejde imellem sig. De opgaver, der blev udført af G. i henhold til hans ansættelseskontrakt med H&R ChemPharm, gjorde det endvidere muligt for ham at påvirke selskabets forretningsmæssige adfærd på en måde, så det kunne drage fordel af hans kendskab til kartellet.
- 177 Sagsøgeren rådede således allerede over oplysninger om, hvorledes overtrædelsen fungerede, navnlig vedrørende overtrædelsens primære aspekt, og dette fra den 1. juli 2001, hvilket gjorde det muligt for ham at tilpasse selskabets forretningsadfærd til de ulovlige aftaler fra denne dato.
- 178 Følgelig begik Kommissionen ingen fejl ved at lægge den 1. juli 2001 til grund som datoen for indledningen af sagsøgerens deltagelse i overtrædelsen.

– Sagsøgerens argumenter vedrørende visse særlige tekniske møder

- 179 I nedenstående gennemgang skal Retten undersøge indholdet af visse af de tekniske møder, der fandt sted i perioden for sagsøgerens deltagelse i kartellet.
- 180 Hvad for det første angår det tekniske møde den 4. og 5. september 2001 (164. betragtning til den anfægtede beslutning) har sagsøgeren gjort gældende, at selskabet ikke kan foreholdes at have deltaget i dette møde, eftersom der af Kommissionen i den anfægtede beslutning alene blev fastslået et almindeligt konkurrencebegrænsende indhold uden en henvisning til sagsøgerens deltagelse i nogen ulovlig virksomhed.
- 181 I denne forbindelse bemærkes, at dette tekniske møde indgik i en lang række af konkurrencebegrænsende møder, som udgjorde en samlet og vedvarende overtrædelse, og at Kommissionen råder over beviser, som godtgør, der i det mindste generelt fandt prisdrøftelser sted under de tekniske møder (jf. præmis 153 ovenfor).

- 182 Som Retten fastslog i præmis 176 ovenfor, var G. endvidere fra tidspunktet for sin tiltrædelse af stillingen hos sagsøgeren den 1. juli 2001 og således under mødet den 4. og 5. september 2001 bevidst om den omstændighed, at der under de tekniske møder blev ført konkurrencebegrænsende drøftelser vedrørende priser på paraffinvoks.
- 183 Dernæst skal det bemærkes, at det følger af den retspraksis, der er nævnt i præmis 148 og 149 ovenfor, at når en virksomheds deltagelse i et konkurrencebegrænsende møde er blevet bevist, påhviler det den at godtgøre, at den har taget afstand fra mødets konkurrencebegrænsende indhold, hvilket sagsøgeren ikke har gjort i det foreliggende tilfælde.
- 184 Kommissionen begik derfor ingen fejl ved at foreholde sagsøgeren at have deltaget i det tekniske møde den 4. og 5. september 2001.
- 185 For det andet skal der foretages en undersøgelse af det tekniske møde den 21. og 22. februar 2002 i Budapest (Ungarn) (165. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 186 Sagsøgeren har gjort gældende, at Enis notat, som Kommissionen har henvist til i den anfægtede beslutning, ikke udgør et indicium for, at der forelå en aftale om priser i forbindelse med dette møde.
- 187 For så vidt angår indholdet af Enis notat henviste Kommissionen til følgende passage i den anfægtede beslutning:
- »Mødet, der fandt sted i en meget åben atmosfære, bekræftede – idet der ligeledes blev taget hensyn til forskellene ved de individuelle markeder og de forskellige strategier for så vidt angår produkterne og markedet – muligheden for at forøge indtægterne i overensstemmelse med de foranstaltninger, som vi allerede har vedtaget. Vi kan derfor fortsætte de igangværende foranstaltninger vedrørende ændringen af de kontraktmæssige rammer og de relative priser, som naturligvis involverer vores væsentligste kunder af paraffindistributører.«
- 188 Ifølge den anfægtede beslutning viser dette notat, at der fandt drøftelser sted vedrørende prisniveauet. Den omstændighed, at Enis notat nævner ændring af priser som den plan, der skulle følges på baggrund af de drøftelser, der blev ført i forbindelse med mødet, viser nemlig, at deltagerne på mødet udvekslede oplysninger om priser. Dette bekræftes endvidere af Shells anmodning om bødenedsættelse af 30. marts 2005, hvori henvises til det omhandlede tekniske møde på listen med overskriften »Overblik over møderne og meddelelser vedrørende priser«.
- 189 Henset til disse betragtninger kan sagsøgeren ikke seriøst bestride, at dette møde henhører under overtrædelsens primære aspekt. Henset til, at sagsøgeren var til stede uden at have taget afstand til dets konkurrencebegrænsende indhold, begik Retten ikke nogen fejl ved at forholde sagsøgerens dens deltagelse i dette tekniske møde.
- 190 For det tredje skal der foretages en undersøgelse af det tekniske møde af 27. og 28. februar 2003 i München (Tyskland) (169. betragtning til den anfægtede afgørelse).
- 191 Kommissionen har henvist til en erklæring fra Sasol i den anfægtede beslutning, hvorefter »behovet for en prisforhøjelse blev diskuteret under mødet«.
- 192 Sagsøgeren har påberåbt sig den retspraksis, hvori det er fastslået, at en erklæring fra en virksomhed, der foreholdes at have deltaget i et kartel, hvis rigtighed bestrides af flere andre berørte virksomheder, ikke kan betragtes som et tilstrækkeligt bevis for, at en overtrædelse er begået (jf. præmis 117 ovenfor).
- 193 Dette er imidlertid ikke tilfældet i den foreliggende sag. Som det fremgår af 169. betragtning til den anfægtede beslutning, bekræftede Shell og Repsol uafhængigt af hinanden, at det omhandlede tekniske møde havde et konkurrencebegrænsende indhold. Selv om det er korrekt, at disse sidstnævnte ikke

præciserede det pågældende indhold, skal det bemærkes, at Kommissionen råder over beviser, der godtgør, at der i det mindste generelt fandt prisdrøftelser sted under de tekniske møder (jf. præmis 153 ovenfor).

194 Dernæst skal det bemærkes, at når det er blevet påvist, at en virksomhed har deltaget i et konkurrencebegrænsende møde ifølge den retspraksis, der er nævnt i præmis 148 og 149 ovenfor, påhviler det denne virksomhed at godtgøre, at den har taget afstand fra dets konkurrencebegrænsende indhold, hvilket sagsøgeren ikke har gjort i det foreliggende tilfælde.

195 Henset til disse betragtninger må det i modsætning til, hvad sagsøgeren har gjort gældende, fastslås, at dette møde henhører under overtrædelsens primære aspekt. Eftersom sagsøgeren var til stede under mødet uden at tage afstand fra dets konkurrencebegrænsende indhold, begik Kommissionen ikke en fejl ved at foreholde sagsøgeren at have deltaget i dette tekniske møde.

196 For det fjerde skal der foretages en undersøgelse af det tekniske møde, der fandt sted den 11. og 12. maj 2004 i Hamburg (Tyskland) (174. betragtning til den anfægtede beslutning).

197 Hvad dette angår indeholder det håndskrevne notat, der blev fundet i Total Frances lokaler, følgende angivelser:

»-> Sasol 40 €/50 \$. - ultimo juli.

-> Mer: 38 - 28

-> 1. juli -

+ FRP: 70 -> 6 000 €/T

+ Fyrfadsllys: 50 -> 500 €/T

+ Mikrovoks: 25 -> 50 €/

[...]

-> 40 €/T råparaffin«.

198 Sagsøgeren har gjort gældende, at det pågældende notat kun udgør et memo, der blev udfærdiget af Total vedrørende en ensidig adfærd fra Sasols side, og det viser ikke, at der forelå en aftale mellem Sasol og Total og endnu mindre mellem disse to virksomheder og sagsøgeren.

199 Det bemærkes, at denne alternative fortolkning fra sagsøgeren modsiges af erklæringer fra de andre virksomheder, der deltog i dette tekniske møde. Sasol har erklæret, at deltagerne diskuterede en prisforhøjelse, og Shell har anført, at der blev aftalt en prisforhøjelse under dette tekniske møde. Kommissionen citerede i 174. betragtning til den anfægtede beslutning Shells erklæring, der har følgende indhold:

»Sasol gik ind for en forhøjelse af priser på paraffinovoks. Det blev ligeledes aftalt, at Sasol skulle forestå gennemførelsen. Prisforhøjelsen gjaldt fra den 1. juli [...] til den 1. august 2004.«

200 Endvidere påstod Sasol i sin erklæring af 12. august 2005 ligeledes, at »som følge af den markante stigning i priserne på råvarer, har HOS (nu Sasol) sendt et »kædebrev«, hvori der blev annonceret en prisforhøjelse på 5-7 EUR/100 kg den 14. juni 2004 [...]«, og at »(d)en 29. juni 2004 modtog HOS en skrivelse om prisforhøjelser fra Hansen & Rosenthal, hvori der blev annonceret en forhøjelse på 5,20-6,80 EUR/100 kg«.

- 201 Det fremgår således af erklæringen, at Sasol forventede at forhøje sine priser med et beløb svarende til det, der er anført i Totals notat, og at H&R efterfølgende ligeledes udsendte en skrivelse om prisforhøjelser, hvori der blev varslet en forhøjelse af en størrelsesorden, der var meget tæt på Sasols.
- 202 Under alle omstændigheder skal det bemærkes, at det følger af den retspraksis, der er nævnt i præmis 148 og 149 ovenfor, at når det er fastslået, at en virksomhed har deltaget i et konkurrencebegrænsende møde, påhviler det denne virksomhed at godtgøre, at den har taget afstand fra mødets konkurrencebegrænsende indhold, hvilket sagsøgeren ikke har gjort i det foreliggende tilfælde.
- 203 På baggrund af disse oplysninger skal det konkluderes, at Kommissionen rådede over tilstrækkeligt med beviser til at konkludere, at der forelå en aftale om fastsættelse af priser, der blev indgået under dette møde, og til at forkaste sagsøgerens argumenter. Kommissionen har således ikke begået nogen fejl ved at foreholde sagsøgeren deltagelse i dette tekniske møde.
- 204 For det femte skal der foretages en undersøgelse af det tekniske møde den 23. og 24. februar 2005 i Hamburg (177. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 205 Kommissionen henviser i den anfægtede beslutning til et notat fra MOL, der indeholder følgende angivelser:
- »ExxonMobil IV.1 [= 1. april] € 15/t«
- »Shell pris forhøjet«
- »Sasol IV.12 [= 12. april] prisforhøjelse«.
- 206 Sasol har medgivet, at en diskussion om prisforhøjelse fandt sted, samt at selskabet gav de øvrige deltagere meddelelse om sin egen prisforhøjelse. Sagsøgeren har ligeledes i sit svar på klagepunktsmeddelelsen anerkendt, at der forelå en »drøftelse af den generelle udvikling i priser, hvorunder Exxon og Sasol fremlagde deres prisforhøjelser, der var blevet fastsat internt«. Både Shell og Sasol kvalificerede dette møde som hemmeligt i de erklæringer, som der henvises til i den anfægtede beslutning.
- 207 Sagsøgeren har under sagen gjort gældende, at selskabet ikke kunne foreholdes at have deltaget i dette møde, henset til, at der ikke var blevet indgået nogen aftale om priser, og til, at de beviser, som Kommissionen rådede over, højst godtgjorde, at der forelå en bilateral samordning mellem virksomhederne Repsol og Total. Under alle omstændigheder viser MOL's notat, at sagsøgeren ikke deltog i en overtrædelse, eftersom alene ExxonMobil, Shell og Sasol er nævnt som deltagere.
- 208 Dette argument kan ikke tiltrædes. Det bemærkes, at det for at godtgøre eksistensen af en aftale er tilstrækkeligt at påvise, at der består en samstemmende vilje mellem deltagerne med det formål at fastsætte eller tilpasse priser (jf. præmis 96 ovenfor). Under alle omstændigheder er artikel 81, stk. 1, EF til hinder for enhver direkte eller indirekte kontakt mellem økonomiske aktører, som kan påvirke en faktisk eller potentiel konkurrents adfærd på markedet (jf. præmis 98 ovenfor). Udveksling af oplysninger om priser foretaget af konkurrenter fremgår utvivlsomt af MOL's notat, og virksomhedserklæringerne fjerner enhver rimelig tvivl for så vidt angår det tekniske mødes hemmelige karakter. Endvidere fremgår det ligeledes af de af Kommissionen indsamlede beviser, at indholdet af mødet vedrørte overtrædelsens primære aspekt.
- 209 Når en virksomheds deltagelse i et konkurrencebegrænsende møde er blevet bevist, påhviler det ifølge den retspraksis, der er henvist til i præmis 148 og 149 ovenfor, denne virksomhed at godtgøre, at den har taget afstand fra mødets konkurrencebegrænsende indhold, hvilket sagsøgeren ikke har gjort i det foreliggende tilfælde.

- 210 Det følger heraf, at Kommissionen ikke begik nogen retlig fejl ved at foreholde sagsøgeren at have deltaget i dette tekniske møde.
- 211 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det konkluderes, at det var med rette, at Kommissionen i den anfægtede beslutning fastslog, at overtrædelsen i det foreliggende tilfælde vedrørte ulovlige aktiviteter, i hvilken forbindelse der blev foretaget drøftelse vedrørende fastsættelse af priser på paraffinvoks. Tilsvarende har Kommissionen i tilstrækkeligt omfang godtgjort, at deltagerne under visse møder nåede frem til aftaler om fastsættelse af priser.
- 212 Henset til det ovenstående skal Kommissionens konstatering af, at sagsøgeren deltog i overtrædelsens primære aspekt mellem den 1. juli 2001 og den 28. april 2005 tiltrædes, og følgelig skal det andet anbringendes første led forkastes.

Det andet anbringendes andet led

- 213 Sagsøgeren har gjort gældende, at dens ansvar for overtrædelsen heller ikke kan fastslås på en afledt måde. Kommissionen har ikke godtgjort og end ikke konkret gjort gældende, at der foreligger en overtrædelse, der er begået af sagsøgerens datterselskaber. Sagsøgerens moderselskab, der i det foreliggende tilfælde er H&R WASAG, tog heller ikke egenhændigt del i overtrædelsen.
- 214 I denne forbindelse er det tilstrækkeligt at bemærke, at Kommissionen i tilstrækkeligt omfang har godtgjort, at sagsøgeren deltog i overtrædelsens primære aspekt mellem den 1. juli 2001 og den 28. april 2005 som følge af tilstedeværelsen af G., sagsøgerens ansatte, under de tekniske møder, hvis konkurrencebegrænsende indhold er blevet fastslået (jf. præmis 212 ovenfor).
- 215 Sagsøgerens argumenter, som tilsigter at godtgøre, at der ikke kan afledes et ansvar for sagsøgeren af handlinger fra selskabets datterselskaber eller moderselskab, er uden relevans. Det andets anbringendes andet led må herefter forkastes som grundløst.

Det tredje anbringende om en fejl i beregningen for så vidt angår fastlæggelsen af værdien af afsætningen

- 216 Med sit tredje anbringende, der er fremsat subsidiært, har sagsøgeren gjort gældende, at Kommissionen foretog en fejlagtig fastsættelse af sagsøgerens omsætning på de kartelomfattede markeder (værdien af afsætningen i henhold til 2006-retningslinjerne), som blev taget i betragtning ved beregningen af bødens grundbeløb, og at Kommissionen således tilsidesatte artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003. Denne fejl havde til følge, at Kommissionen fastsatte det grundbeløb, der blev anvendt ved beregningen af sagsøgerens bøde, på et for højt niveau.

Indledende bemærkninger

- 217 Ifølge 2006-retningslinjernes punkt 6 anses værdien af den afsætning, overtrædelsen omfatter, kombineret med overtrædelsens varighed for i tilstrækkelig grad at afspejle både overtrædelsens og de enkelte deltagende virksomheders økonomiske betydning.
- 218 Ifølge samme retningslinjers punkt 15 og 16 anvender Kommissionen med henblik på at fastlægge værdien af en virksomheds afsætning virksomhedens bedste tilgængelige oplysninger. Hvis de oplysninger, en virksomhed har stillet til rådighed, er ufuldstændige eller upålidelige, kan Kommissionen fastlægge værdien af den pågældende virksomheds afsætning på grundlag af de ufuldstændige oplysninger, den har modtaget, og/eller alle andre oplysninger, som den finder relevante eller velegnede.

- 219 Det bemærkes, at det følger af retspraksis, at Kommissionens begrænsning af sin egen skønsbeføjelse som følge af vedtagelsen af retningslinjerne ikke er uforenelig med opretholdelsen af en væsentlig skønsmargen til Kommissionen. Retningslinjerne er på flere punkter fleksible, hvilket giver Kommissionen mulighed for at udøve sit skøn i overensstemmelse med bestemmelserne i forordning nr. 1/2003, således som disse er fortolket af Unionens retsinstanser (dommen i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 40 ovenfor, præmis 267, og Rettens dom af 19.5.2010, sag T-21/05, Chalkor mod Kommissionen, Sml. II, s. 1895, præmis 62).
- 220 Kommissionen er imidlertid ved beregningen af bøder som den i den foreliggende sag omhandlede forpligtet til at overholde de generelle retsprincipper, navnlig ligebehandlingsprincippet og proportionalitetsprincippet (jf. i denne retning Rettens dom af 5.4.2006, sag T-279/02, Degussa mod Kommissionen, Sml. II, s. 897, præmis 77 og 79, og af 8.10.2008, sag T-69/04, Schunk og Schunk Kohlenstoff-Technik mod Kommissionen, Sml. II, s. 2567, præmis 41).
- 221 Kommissionens skønsmargin og de grænser, den har fastsat herfor, er desuden i princippet ikke til hinder for, at Unionens retsinstanser udøver deres fulde prøvelsesret, hvilket giver dem beføjelse til at ophæve, nedsætte eller forhøje den af Kommissionen pålagte bøde (jf. Rettens dom af 6.5.2009, sag T-127/04, KME Germany m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1167, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).
- 222 I det foreliggende tilfælde foretog Kommissionen en beregning af værdien af afsætningen for alle de virksomheder, der deltog i kartellet indtil kartellets ophør, idet den tog den gennemsnitlige omsætning, der blev foretaget på de kartelomfattede markeder i overtrædelsens sidste tre fulde regnskabsår, dvs. 2002, 2003 og 2004, i betragtning. Sagsøgeren har ikke bestridt denne tilgang, der endvidere i 634. betragtning til den anfægtede beslutning er behørigt begrundet i påvirkningen fra udvidelsen af Unionen i 2004.
- 223 I 640. betragtning til den anfægtede beslutning fastlagde Kommissionen værdien af afsætningen af de produkter, der vedrørte H&R-koncernens overtrædelse i perioden 2002-2004 til et årligt beløb på 26 012 309 EUR. I svarskriftets punkt 79 har Kommissionen forklaret, at den nåede frem til dette resultat ved at støtte sig til en omsætning på 20 594 125 EUR i 2002, 18 042 804 EUR i 2003 og 39 400 000 EUR i 2004.

Den omsætning, der blev lagt til grund for 2002 og 2003

- 224 Indledningsvis skal det præciseres, at hele kapitalen i selskaberne Klaus Dahleke, Tudapetrol og Hansen & Rosenthal ejes af de samme fire fysiske personer, nemlig familien H. Ingen af de tre selskaber ejer andele i de to øvrige selskaber. Klaus Dahleke, Tudapetrol, Hansen & Rosenthal, dette selskabs datterselskab H&R Wax Company Vertrieb samt selskabet H&R Sales (H&R ChemPharms indirekte datterselskab) blev hyppigt af sagsøgeren i sin korrespondance med Kommissionen betegnet som værende »distributionsselskaber«. De pågældende »distributionsselskaber« havde ansvaret for markedsføring af det paraffinvoks, der blev produceret af »produktionsselskaberne«, dvs. af H&R ChemPharm og dets datterselskaber. Ved beregningen af bøden tog Kommissionen hensyn til værdien af afsætningen for »distributionsselskaberne«. Den pålagde Tudapetrol en særskilt bøde, der blev beregnet på grundlag af den omsætning, som dette selskab opnåede. Eftersom Klaus Dahleke ikke blev pålagt nogen sanktion i den anfægtede beslutning, blev hans omsætning på det marked, der var omfattet af kartellet, lagt til omsætningen for Hansen & Rosenthal og H&R Wax Company Vertrieb. For 2004 blev værdien af H&R Sales' afsætning også lagt til. Denne kombinerede værdi af afsætningen tjente som beregningsgrundlag for den bøde, der blev pålagt Hansen & Rosenthal og dets datterselskab H&R Wax Company Vertrieb samt H&R ChemPharm.

- 225 For så vidt angår 2002 og 2003 har sagsøgeren i det væsentlige gjort gældende, at Kommissionen skulle have taget hensyn til Hansen & Rosenthals og dets datterselskabs H&R Wax Company Vertriebs omsætning, med undtagelse af omsætningen for Klaus Dahleke, der ikke var en del af samme virksomhed.
- 226 For det første skal der foretages en undersøgelse af de skrivelser, som sagsøgeren fremsendte til Kommissionen under den administrative procedure vedrørende dette emne.
- 227 I sin skrivelse af 8. december 2005 præciserede sagsøgeren, at det paraffinvoks, der var blevet fremstillet af sagsøgeren siden den 1. januar 2001, hovedsageligt var blevet markedsført af H&R Wax Company Vertrieb. Selskabet tilføjede, at små mængder ligeledes blev markedsført til visse kunder af Tudapetrol, Klaus Dahleke og Hansen & Rosenthal.
- 228 I sin skrivelse af 23. april 2008 meddelte sagsøgeren omsætningen for produktionsselskaberne H&R Chemisch-Pharmazeutische Spezialitäten GmbH og H&R Ölwerke Schindler GmbH på EU's område. Selv om sagsøgeren i sit svar på Rettens skriftlige spørgsmål afviste at præcisere kapitalforbindelserne mellem sagsøgeren og disse selskaber, fremgår det af sagsakterne, at disse to selskaber var sagsøgerens direkte eller indirekte datterselskaber i overtrædelsesperioden.
- 229 I samme skrivelse meddelte sagsøgeren ligeledes omsætningen for H&R Wax Company Vertrieb, Hansen & Rosenthal samt for Klaus Dahleke. Sagsøgeren anførte, at den væsentligste del af Klaus Dahlekes omsætning hidrørte fra distributionen af produkterne fra »distributionsselskaberne«, dvs. H&R Chemisch-Pharmazeutische Spezialitäten og H&R Ölwerke Schindler, sagsøgerens datterselskaber.
- 230 Allerede i denne skrivelse anførte sagsøgeren, at de mest præcise oplysninger udgjordes af distributionsselskabernes eksterne omsætninger, dvs. ifølge skrivelsens ordlyd af H&R Wax Company Vertriebs, Klaus Dahlekes og Tudapetrols omsætning. Sagsøgeren forklarede ligeledes, at den eksterne omsætning, dvs. distributionsselskabernes afsætning, ikke nødvendigvis oversteg produktionsselskabernes afsætning. En del af produktionsselskabernes produkter blev nemlig solgt til andre raffinaderier i koncernen som råvarer, mens de resterende blev solgt til distributionsselskaberne. Selv om en del af distributionsselskabernes afsætning blev ført videre til koncernen til dækning af dens forbrug af råvarer, blev de pågældende selskabers omsætning forøget ved salget af de kartelomfattede produkter, som selskabet havde købt af tredjemænd og videresolgt til tredjemænd.
- 231 Det er på denne baggrund, at Kommissionen anmodede om yderligere afklaring fra sagsøgerens side.
- 232 I sin skrivelse af 3. juli 2008 fremlagde sagsøgeren derfor omsætningen for de selskaber, der hørte til H&R-koncernen, men »uden Tudapetrol«:

H&R Wax Company Vertrieb:

- 2002: 19,78 mio. EUR
- 2003: 17,32 mio. EUR
- 2004: 17,88 mio. EUR

Klaus Dahleke:

- 2002: 0,29 mio. EUR
- 2003: 0,2 mio. EUR

— 2004: 0,16 mio. EUR

Hansen & Rosenthal:

— 2002: 0,52 mio. EUR

— 2003: 0,52 mio. EUR

— 2004: 0,86 mio. EUR.

233 I samme skrivelse meddelte sagsøgeren ligeledes den samlede omsætning i »distributionsselskaberne«, dvs. den omsætning for H&R Wax Company Vertrieb, Klaus Dahleke og Hansen & Rosenthal, som blev opnået på de kartelomfattede markeder:

2002: 20,59 mio. EUR

2003: 18,04 mio. EUR

2004: 19 mio. EUR.

234 Sagsøgeren forklarede ligeledes i samme skrivelse, at der var tale om koncernens eksterne omsætning fratrukket koncernens interne afsætning.

235 I sin skrivelse af 7. juli 2008 bekræftede sagsøgeren den størrelse af den samlede omsætning for H&R Wax Company Vertrieb, Hansen & Rosenthal og Klaus Dahleke, som sagsøgeren allerede havde meddelt i selskabets skrivelse af 3. juli 2008 (jf. præmis 233 ovenfor).

236 For det første skal det bemærkes, at den omsætning, som Kommissionen tog i betragtning for 2002 og 2003, nøjagtigt svarer til de oplysninger, som sagsøgeren meddelte i sine skrivelser af 3. og 7. juli 2008.

237 Kommissionen støttede sig således på de oplysninger, den modtog fra sagsøgeren i forlængelse af en udveksling af skrivelser og telefonsamtaler, idet den tog hensyn til sagsøgerens bemærkninger vedrørende en forskel mellem den omsætning, der fulgte af salg inden for koncernen, og den omsætning, der fulgte af videresalg til tredjemænd af den paraffinvoks, der blev indkøbt af distributionsselskaberne.

238 For det andet bemærkes, at sagsøgeren i H&R-koncernens omsætning medregnede Klaus Dahlekes omsætning i samtlige sine skrivelser vedrørende dette spørgsmål, dvs. i skrivelserne af 23. april, 3. juli og 7. juli 2008. Endvidere er Klaus Dahleke i sagsøgerens skrivelse af 3. juli 2008 (sammen med H&R Wax Company Vertrieb og Tudapetrol) nævnt som et af de tre distributionsselskaber, der var berørt af kartellet. Sagsøgeren indikerede på intet tidspunkt i sine skrivelser, at der ifølge sagsøgeren ikke skulle tages hensyn til Klaus Dahlekes omsætning ved beregningen af værdien af H&R-koncernens afsætning. Tværtimod fremlagde sagsøgeren selv i sin sidste skrivelse, skrivelsen af 7. juli 2008, en samlet omsætning for hvert af de omhandlede år for »distributionsselskaberne« H&R Wax Company Vertrieb, Hansen & Rosenthal og Klaus Dahleke uden at gøre opmærksom på, at sidstnævntes omsætning skulle trækkes fra de beløb, som sagsøgeren havde anført.

239 For det tredje skal det bemærkes, at sagsøgerens argumentation under den administrative procedure vedrørende medregningen af Klaus Dahlekes afsætning i de oplysninger, der blev meddelt og fulgt af Kommissionen, efter Rettens vurdering er berettiget ud fra hensynet til ikke at fordreje betydningen af H&R's overtrædelse. Sagsøgeren har nemlig anført i sin skrivelse af 23. april 2008, at Klaus Dahlekes omsætning »praktisk talt udelukkende« blev opnået gennem distribution af produkter fra H&R-koncernens »produktionsselskaber«. Hvis man fratrak Klaus Dahlekes omsætning fra de beløb,

der blev meddelt af sagsøgeren i dennes skrivelser af 3. og 7. juli 2008, ville en del af den kartelomfattede produktion forblive skjult, nemlig det paraffinvoks, der blev produceret af H&R-koncernen, som ikke blev markedsført af Hansen & Rosenthal eller af H&R Wax Company Vertrieb, men af Klaus Dahleke.

- 240 Kommissionen handlede således i overensstemmelse med 2006-retningslinjernes punkt 15, hvorefter »Kommissionen med henblik på at fastlægge værdien af en virksomheds afsætning anvender virksomhedens bedste tilgængelige oplysninger« ved at medregne Klaus Dahlekes omsætning ved beregningen i overensstemmelse med sagsøgerens ønske om at støtte beregningen på koncernens eksterne omsætning. Kommissionen fastsatte således værdien af H&R-koncernens afsætning på en måde, der afspejlede grovheden af den overtrædelse, som koncernen havde begået i overensstemmelse med kravene i artikel 23 i forordning nr. 1/2003.
- 241 Det skal tilføjes, at Retten i medfør af sin fulde prøvelsesret har foretaget en detaljeret undersøgelse af korrespondancen mellem Kommissionen og sagsøgeren herom under den administrative procedure ved at stille adskillige skriftlige spørgsmål til sagsøgeren med henblik på en nærmere afklaring af leveringsforholdet mellem Klaus Dahleke og de »produktionsselskaber«, der var ejet direkte eller indirekte af sagsøgeren. Besvarelserne af disse spørgsmål godtgjorde ingen fejl ved Kommissionens beregning. Det skal tilføjes, at visse af disse svar viste sig urigtige på baggrund af den dokumentation af sagen og de redegørelser, som sagsøgeren er fremkommet med under retsmødet.
- 242 For det andet skal der ikke desto mindre foretages en undersøgelse af sagsøgerens påstand om, at medregningen af Klaus Dahleke til virksomheden H&R er i strid med den løsning, der følger af Domstolens dom af 2. oktober 2003, Aristrain mod Kommissionen (sag C-196/99 P, Sml. I, s. 11005), for så vidt som H&R og Klaus Dahleke ikke tilhører samme virksomhed. Ifølge den pågældende doms præmis 98 og 99 er den blotte omstændighed, at selskabskapitalen i to særskilte erhvervsdrivende selskaber tilhører samme person eller samme familie, ikke i sig selv tilstrækkelig til at bevise, at der består en økonomisk enhed mellem disse to selskaber, som indebærer, at det ene selskabs adfærd kan tilregnes det andet, og at det ene selskab kan være forpligtet til at betale en bøde for det andet.
- 243 Det skal fastslås, at der i det foreliggende tilfælde i modsætning til den situation, der blev behandlet af Domstolen i dommen i sagen Aristrain mod Kommissionen, nævnt i præmis 242 ovenfor (præmis 98 og 99) ikke er tale om pålæggelse af ansvar over for H&R-koncernen eller særligt sagsøgeren for Klaus Dahlekes konkurrencebegrænsende handlinger, men om beregning af værdien af afsætningen for H&R-koncernen. Det er ubestridt, at Klaus Dahlekes omsætning for så vidt angår de produkter, der var berørt af kartellet, »praktisk talt udelukkende« hidrørte fra videresalg af paraffinvoks, som var blevet produceret i 2002 og 2003 af H&R-koncernens produktionsselskaber, som selv var involveret i kartellet. Det bemærkes, at ifølge de oplysninger, som Retten råder over, svarer ordet »produktionsselskaber« til sagsøgeren og dennes direkte eller indirekte datterselskaber.
- 244 Alternativet til en hensyntagen til den eksterne omsætning ville have været en hensyntagen til »den interne omsætning« og således til den omsætning, som selskaberne i H&R-koncernen opnåede ved at sælge de kartelomfattede produkter til Klaus Dahleke. Det var sagsøgeren selv, der har givet udtryk for, at den foretrak, at Kommissionen tog hensyn til H&R-koncernens eksterne omsætning, til hvilken den del af Klaus Dahlekes omsætning, der var anført i skrivelserne af 3. og 7. juli 2008, ifølge sagsøgeren skulle henregnes. Under alle omstændigheder har Retten stillet et skriftligt spørgsmål vedrørende leveringsforholdene mellem »produktionsselskaberne« og Klaus Dahleke. Sagsøgeren er imidlertid ikke fremkommet med nogen oplysninger, der ville have kunnet få Retten til at ændre sin bedømmelse af den pågældende situation.
- 245 For så vidt som Domstolens dom i sagen Aristrain mod Kommissionen, nævnt i præmis 242 ovenfor, vedrører en faktisk situation, der er væsentligt anderledes end den foreliggende sag, kan den ikke gyldigt påberåbes af sagsøgeren.

- 246 På grundlag af det ovenstående skal Retten konkludere, at Kommissionen ikke tilsidesatte artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003, da den fastsatte værdien af H&R-koncernens afsætning på grundlag af oplysninger, der blev givet af sagsøgeren i dennes skrivelser af 3. og 7. juli 2008 uden at have fratrukket Klaus Dahlekes omsætning.
- 247 Tilsvarende er Retten på baggrund af de beviser, som parterne har forelagt den, af den opfattelse, at den værdi af afsætningen, der blev beregnet for 2002 og 2003, korrekt afspejler den af sagsøgeren begåede overtrædelse.
- 248 Dette klagepunkt må følgelig forkastes.

Beregningen af omsætningen for 2004 og medregningen af de »udenlandske selskaber« og af H&R ESP International

- 249 I den anfægtede beslutning fastslog Kommissionen følgende:

»[...]

(636)

H&R/Tudapetrol har gjort gældende, at 2004 ikke skal anvendes som referenceår på selskabets tilfælde på grund af, at tallene for 2004 omfatter omsætningen for selskabet H&R ESP International, der først blev erhvervet den 1. januar 2004. Erhvervelsen gjorde det muligt at mere end at fordoble den samlede omsætning, som således ifølge H&R/Tudapetrol ikke er repræsentativ for overtrædelsens varighed. Endvidere har H&R/Tudapetrol anført, at H&R ESP Internationals produktionsanlæg delvist ikke blev anvendt til fremstilling af de produkter, der var omfattet af overtrædelsen.

(637)

Disse påstande kan ikke tiltrædes. Enhver stigning i omsætningen i et givent år udelukker ikke i sig selv, at dette år anvendes som beregningsgrundlag for bøden. Den omstændighed, at visse dele af H&R/Tudapetrol ikke er involveret i de produkter, der har forbindelse til overtrædelsen, er netop afspejlet i bødernes grundbeløb, som ikke tager hensyn til den værdi af afsætningen, der vedrører disse produkter. Som nævnt i 634. betragtning vil Kommissionen for H&R af andre grunde anvende den gennemsnitlige værdi af afsætningen for 2002, 2003 og 2004 som beregningsgrundlag for bøden.«

- 250 I svarskriftet har Kommissionen redegjort for, hvorledes den kom frem til det beløb på 39,4 mio. EUR, der blev lagt til grund som værdien af virksomheden H&R's afsætning for 2004 under hensyntagen til de oplysninger, der blev fremlagt af sagsøgeren på s. 2 og 12 i dennes skrivelse af 23. april 2008.
- 251 Ifølge angivelserne i første kolonne på skrivelsens s. 2 beløb koncernens omsætning i 2004, som blev opnået for de fire omhandlede kategorier af paraffinvoks, sig til 27,5 mio. EUR, et beløb, fra hvilket Kommissionen fratrak Tudapetrols omsætning (1,2 mio. EUR). I første omgang nåede Kommissionen således frem til en omsætning på 26,3 mio. EUR.
- 252 Dernæst sammenlagde Kommissionen omsætningen for de »udenlandske selskaber«, der beløb sig til 9,2 mio. EUR (første kolonne med oplysninger på s. 12 i skrivelsen af 23.4.2008) med H&R Ölwerke Schindlers omsætning, der beløb sig til 3,9 mio. EUR (anden kolonne med oplysninger på samme skrivelses s. 12). Tilføjelsen af disse beløb til de 26,3 mio. EUR, der blev lagt til grund for H&R-koncernen, var ifølge Kommissionen begrundet af den omstændighed, at sagsøgeren særligt på s. 1 og 12 i sin skrivelse af 23. april 2008 gentagne gange meddelte, at hverken omsætningen for de »udenlandske selskaber« eller omsætningen for H&R Ölwerke Schindler, som blev opnået via H&R Sales afsætning, ifølge sagsøgeren var genstand for Kommissionens begæring om oplysninger, eftersom disse selskaber ikke deltog i overtrædelsen.

- 253 Ved således at føje omsætningen for de »udenlandske selskaber« (9,2 mio. EUR) og omsætningen for H&R Ölwerke Schindler (3,9 mio. EUR) til det oprindelige beløb på 26,3 mio. EUR, fastslog Kommissionen, at den del af H&R-koncernens omsætning for 2004, der blev opnået med de kartelomfattede produkter, beløb sig til 39,4 mio. EUR.
- 254 Sagsøgeren har fremført tre klagepunkter til anfægtelse af denne beregning. For det første har sagsøgeren gjort gældende, at der ikke skal tages hensyn til værdien af afsætningen for de »udenlandske selskaber« og for H&R Sales, eftersom disse selskaber ikke deltog i kartellet. For det andet afspejler værdien af afsætningen ifølge sagsøgeren ikke den økonomiske betydning af den overtrædelse, som sagsøgeren har begået. For det tredje føjede Kommissionen den relevante omsætning for de »udenlandske selskaber« til værdien af H&R-koncernens afsætning to gange.
- Medregningen i beregningen af værdien af afsætningen for de »udenlandske selskaber« og for H&R Sales, der blev erhvervet i 2004
- 255 Sagsøgeren har gjort gældende, at den relevante omsætning for de »udenlandske selskaber« og for H&R Sales ikke skal medregnes i værdien af H&R's afsætning, eftersom disse selskaber først blev erhvervet i 2004, og der er ikke fremført noget klagepunkt, der er støttet på deltagelse i kartellet, i forhold til disse selskaber. Under alle omstændigheder skulle Kommissionen have udelukket omsætningen for de forarbejdningsanlæg, der ikke producerer paraffinvoks.
- 256 I denne forbindelse bemærkes, at Kommissionen ifølge 2006-retningslinjernes punkt 13 med henblik på at fastsætte bødens grundbeløb anvender værdien af virksomhedens afsætning af varer eller tjenester, som er direkte eller indirekte forbundet med overtrædelsen, i det relevante geografiske område inden for EØS.
- 257 Endvidere følger det af retspraksis, at den værdi af afsætningen, der skal tages hensyn til, ikke skal beregnes på grundlag af den omsætning, der opnås ved salg af de produkter, der rent faktisk er berørt af overtrædelse, men på grundlag af den omsætning, der generelt opnås på det marked, der er berørt af overtrædelsen af en virksomhed som omhandlet i artikel 81 EF, som deltog i overtrædelsen (jf. Rettens dom af 16.6.2011, sag T-211/08, Putters International mod Kommissionen, præmis 59-61 og den deri nævnte retspraksis).
- 258 Den omstændighed alene, at de »udenlandske selskaber« og H&R Sales ikke deltog i kartellet inden 2004, har derfor ingen betydning for den omstændighed, at disse selskaber i 2004 blev en del af den virksomhed, der deltog i kartellet, idet de blev erhvervet af H&R-koncernen. Det skal i denne forbindelse understreges, at Kommissionen i klagepunktsmeddelelsen, særligt i punkt 261-264, allerede havde beskrevet H&R-koncernen som en virksomhed som omhandlet i artikel 81 EF, og at sagsøgeren ikke anfægtede denne kvalifikation i sit svar på den pågældende meddelelse.
- 259 Endvidere deltog to selskaber i H&R-koncernen i det foreliggende tilfælde direkte i kartellet, nemlig H&R Wax Company Vertrieb og H&R ChemPharm, som følge af deres deltagelse i de tekniske møder ved G. og H., som udførte opgaver i disse selskaber i 2004.
- 260 Retten har stillet nogle skriftlige spørgsmål til sagsøgeren med henblik på at få afklaret identiteten af de »udenlandske selskaber« og »kapitalforbindelserne mellem de pågældende selskaber H&R Ölwerke Schindler, ESP International, H&R Sales og H&R-koncernen« med henblik på at kunne placere disse selskaber i H&R-koncernens opbygning.
- 261 I sit svar nægtede sagsøgeren udtrykkeligt at have ejet kapitalandele i de »udenlandske selskaber« og afholdt sig fra at præcisere deres identitet.

- 262 Sagsøgeren nægtede ligeledes at have ejet kapitalandele i H&R Ölwerke Schindler, ESP International og H&R Sales. Dette svar var tydeligvis forkert, som sagsøgeren medgav under retsmødet efter at være blevet foreholdt de beviser, som Retten var i besiddelse af. ESP International er nemlig et datterselskab, der er 100% ejet af sagsøgeren, mens H&R Ölwerke Schindler er et datterselskab, der er ejet 100% af førstnævnte. Endelig var H&R Sales i 2004 et datterselskab, der var 100% ejet af H&R Ölwerke Schindler. Der er således tale om selskaber, i hvilke kapitalen var ejet fuldt ud af sagsøgeren i den periode, hvori sagens faktiske omstændighed fandt sted.
- 263 På baggrund af det ovenstående har sagsøgeren ikke godtgjort, at Kommissionen begik nogen fejl ved at have medregnet værdien af afsætningen for de »udenlandske selskaber« og H&R Sales til H&R-koncernens afsætning ved beregningen af værdien af afsætningen i 2004.
- 264 I øvrigt kan sagsøgeren ikke gyldigt gøre gældende, at Kommissionen tilføjede omsætningen for de forarbejdningsanlæg, som ikke producerer paraffinvoks. Som det klart fremgår af Kommissionens forklaringer i svarskriftet, kom den frem til et beløb på 26,3 mio. EUR ved kun at addere de fire kategorier af paraffinvoks (hydrogeneret hårdparaffin, ikke-hydrogeneret hårdparaffin, paraffinvoks og hydrogenerede voksspecialiteter), der figurerer i første kolonne på s. 2 i sagsøgerens skrivelse af 23. april 2008, og ved at udelukke såvel råparaffin som forarbejdningsanlæggenes omsætning. Kommissionen anvendte samme fremgangsmåde for så vidt angår første og anden kolonne af oplysninger på s. 12 i den pågældende skrivelse (værdien af afsætningen for de »udenlandske selskaber« og for H&R Sales).
- 265 Kommissionen, der følgelig lagde værdien af H&R's afsætning for 2004 til grund ved at medregne den samlede omsætning for de selskaber, der tilhørte denne virksomhed, som blev opnået på det marked, der var berørt af kartellet, handlede således i overensstemmelse med 2006-retningslinjerne og gældende retspraksis og tilsidesatte ikke artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003. Dette klagepunkt skal således forkastes.
- Forøgelsen af den gennemsnitlige værdi af afsætningen i referenceperioden ved at tage hensyn til omsætningen for de selskaber, der blev erhvervet i 2004
- 266 Ifølge sagsøgeren fører medregningen af omsætningen for de selskaber, der blev erhvervet i 2004, til, at den værdi af afsætningen, der blev lagt til grund, og som blev beregnet som den gennemsnitlige værdi af afsætningen for 2002-2004, ikke længere afspejler overtrædelsens omfang.
- 267 Det bemærkes, at en fusion med en enhed eller erhvervelse af en enhed, der ikke har deltaget i overtrædelsen inden virksomhedsovertagelsen, kan have en indvirkning på beregningen af værdien af afsætningen, såfremt værdien af den afsætning, der ligger forud for virksomhedsovertagelsen ikke i forhold til hele varigheden af deltagelsen i overtrædelsen kan anses for »i tilstrækkelig grad at afspejle både overtrædelsens og [den deltagende virksomheds] økonomiske betydning« i henhold til 2006-retningslinjernes punkt 6 (jf. præmis 217 ovenfor).
- 268 I det foreliggende tilfælde medregnede Kommissionen i den referenceperiode, der anvendtes ved beregningen af værdien af afsætningen, de tre sidste fulde år af H&R ChemPharms deltagelse i overtrædelsen (2002-2004). Den første periode, i forhold til hvilken værdien af afsætningen i referenceperioden var blevet ekstrapoleret (perioden fra den 1.7.2001 til den 31.12.2001), lå forud for erhvervelsen, således at værdien af afsætningen for 2002 og 2003 var repræsentativ for perioden. Den anden periode, i forhold til hvilken værdien af afsætningen i referenceperioden var blevet ekstrapoleret (perioden fra den 1.1.2005 til den 28.4.2005), fulgte efter erhvervelsen, således at værdien af afsætningen for 2004 var repræsentativ for denne periode.

269 Under den foreliggende sags særlige omstændigheder er Retten af den opfattelse, at den gennemsnitlige værdi af afsætningen for H&R-koncernen for 2002-2004 kan anses for »i tilstrækkelig grad at afspejle både overtrædelsens og [den deltagende virksomheds] økonomiske betydning« for den samlede varighed af H&R ChemPharms deltagelse.

270 Dette klagepunkt må derfor forkastes.

271 Det skal tilføjes, at Retten i sin dom afsagt den 11. juli 2014 i den konnekse sag T-540/08 Esso m.fl. mod Kommissionen nedsatte den bøde, der var blevet pålagt Esso Société anonyme française med henblik på at afspejle den omstændighed, at værdien af afsætningen for virksomheden ExxonMobil, som selskabet tilhørte, næsten var blevet fordoblet som følge af den fusion mellem Exxon og Mobil, der fandt sted i 1999, og at værdien af afsætningen, der udelukkende blev beregnet på grundlag af salg efter fusionen i 2000-2002, også var blevet ekstrapoleret til perioden 1992-1999, under hvilken alene Mobil France havde deltaget i kartellet.

272 Den faktuelle kontekst i den sag, der gav anledning til dommen i sagen Esso m.fl. mod Kommissionen (nævnt i præmis 271 ovenfor), adskiller sig på et væsentligt punkt fra konteksten i den foreliggende sag, eftersom værdien af ExxonMobils afsætning efter fusionen ikke kunne anses for »i tilstrækkelig grad at afspejle både overtrædelsens og [den deltagende virksomheds] økonomiske betydning« i forhold til den samlede varighed af den overtrædelse, som Esso Société anonyme française havde begået.

– Den omstændighed, at der angiveligt blev taget hensyn til omsætningen for de »udenlandske selskaber« to gange

273 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen to gange tog hensyn til omsætningen for de »udenlandske selskaber« på 9,2 mio. EUR. Sagsøgeren har anført, at forskellen mellem første kolonne af oplysninger på s. 2 i skrivelsen af 23. april 2008 (27,5 mio. EUR), som omfatter ESP International, og anden kolonne (18,3 mio. EUR) uden ESP International netop er på 9,2 mio. EUR. Kommissionen tog altså hensyn til ESP Internationals omsætning to gange.

274 Sagsøgeren har i replikken gjort følgende gældende:

»51 Selv om man medregner [de udenlandske] selskaber (dvs. ESP International) og H&R Sales GmbH for 2004 [...], er de tal, som Kommissionen har støttet sig på, forkerte og for høje. Kommissionen adderede nemlig fejlagtig [de udenlandske] selskabers omsætning to gange. Det nøjagtige beløb for 2004 er på 26,3 mio. EUR med [de udenlandske] selskaber og på 30,2 mio. EUR, hvis man også medregner H&R Sales. Det samlede beløb kan under ingen omstændigheder være på 39,4 mio. EUR, det beløb, som [Kommissionen] har lagt til grund. Dette skyldes følgende:

52 [Det] mellemresultat på 26,3 mio. EUR[, der følger af den kolonne med oplysninger på s. 2 i skrivelsen af 23. april 2008,] omfatter allerede omsætningen for [de udenlandske] selskaber, som beløber sig til 9,2 mio. EUR, som det fremgår klart og tydeligt af [den pågældende skrivelse]. [Kommissionen] begår således den fejl [...] til dette beløb endnu engang at tilføje beløbet på 9,2 mio. EUR for [de udenlandske] selskaber, hvorved Kommissionen således fordobler denne del af omsætningen. Selv om der tages hensyn til [de udenlandske] selskaber, kunne [Kommissionen] således kun gyldigt lægge et beløb på 26,3 mio. EUR til grund. Såfremt man dertil også tilføjede H&R Sales GmbH, ville beløbet udgøre 30,2 mio. EUR – under ingen omstændigheder imidlertid 39,4 mio. EUR.«

275 Først skal det bemærkes, at det ikke er muligt at forene de argumenter, som sagsøgeren har fremført under sagen, med de oplysninger, som sagsøgeren meddelte i forbindelse med den administrative procedure, og som er en del af de sagsakter, som er forelagt Retten.

- 276 For det første bemærkes, at sagsøgeren i sit svar på klagepunktsmeddelelsen anførte, at værdien af H&R's afsætning på markedet for paraffinvoks (uden at tage hensyn til Tudapetrols salg og salget af emulsionsvoks og råparaffin) var på 38,99 mio. EUR i 2004, et beløb, der næsten var det samme som det beløb, som Kommissionen nåede frem til (39,4 mio. EUR).
- 277 For det andet anførte sagsøgeren under høringen for høringskonsulenten ligeledes, at selskabets omsætning på markedet for »paraffinprodukter« gennem erhvervelsen af det nye raffinaderi i Hamburg Neuhof (Tyskland), som tilhørte H&R Ölwerke Schindler, var steget med næsten 2,5 gange. Sagsøgeren fremlagde ligeledes oplysninger i denne henseende i sin skrivelse af 8. december 2005. Ifølge disse oplysninger steg sagsøgerens salg af paraffinvoks som følge af erhvervelsen af ny produktionskapacitet i 2004 fra 43 000 tons i 2003 til 84 400 tons i 2004. Sagsøgeren præciserede ligeledes, at prisen på disse produkter var steget i 2004.
- 278 Ifølge det synspunkt, som sagsøgeren havde fremført under sagen, var værdien af H&R-koncernens afsætning alene steget fra 24 107 000 i 2003 til 26 300 000 EUR i 2004. Denne påståede stigning står ikke i forbindelse med den stigning i produktionen og afsætningen, der fulgte af erhvervelsen af Hamburg Neuhof raffinaderi, og er i klar modstrid med sagsøgerens angivelser i svaret på klagepunktsmeddelelsen.
- 279 For det tredje bemærkes, at der foreligger betydelig tvivl med hensyn til sagsøgerens angivelse af, at de »udenlandske selskaber« er identisk med selskabet H&R ESP International.
- 280 I sin skrivelse af 8. december 2005 anførte sagsøgeren, at ESP International er H&R Schindlers moderselskab med en ejerandel på 100%. Endvidere fremgår det af sagsakterne, at H&R Schindler og ESP International er selskaber i henhold til tysk ret, og disse selskabers produktionsfabrik ligger i Hamburg Neuhof.
- 281 Retten forstår ikke grunden til, at sagsøgeren valgte at anvende udtrykket »udenlandske selskaber« med henblik på at meddele værdien af den afsætning, der alene blev foretaget af H&R ESP International, der er et tysk selskab, og hvis produktionsfabrik ligger i Tyskland.
- 282 Som Kommissionen med rette har anført, har sagsøgeren endvidere ikke på noget tidspunkt i de talrige skrivelser, sagsøgeren fremsendte til Kommissionen under den administrative procedure, indikeret, at H&R ESP International svarede til eller var omfattet af begrebet »udenlandske selskaber«. Tværtimod præsenteres de »udenlandske selskaber« og H&R ESP International side om side på forsiden af skrivelsen af 23. april 2008, hvilket lader formode, at der er tale om to særskilte enheder. Endvidere er de grunde, som sagsøgeren giver i den pågældende skrivelse for at godtgøre, at Kommissionen ikke skal tage hensyn til værdien af disse selskabers afsætning, også forskellige. For de »udenlandske selskaber« har sagsøgeren gjort gældende, at de ikke er »omfattet af undersøgelsen«, mens sagsøgeren for så vidt angår H&R ESP International har anført, at dette selskab først blev erhvervet i 2004, hvilket medførte et »spring i omsætningen«.
- 283 Dernæst nævner sagsøgeren i sin skrivelse af 8. december 2005 ligeledes H&R Ölwerke Schindlers »søsterselskaber«, som driver forarbejdningsanlæg i udlandet. Ifølge H&R Wasags aktivitetsrapport for 2004 berørte erhvervelsen af aktiviteter inden for raffinaderispecialiteter i selskabet BP endvidere kun H&R Ölwerke Schindler i Tyskland og H&R ESP Nuth BV i Nederlandene. I sin skrivelse af 7. juli 2008 præciserede sagsøgeren sågar, at de udenlandske selskaber, der lå i Corryton og Chorley i Det Forenede Kongerige, efter et umiddelbart skøn havde opnået en omsætning på 8,6 mio. EUR ved salg af paraffinvoks i 2004. Disse oplysninger indikerer, at H&R-koncernen omfattede selskaber i udlandet, i modsætning til H&R ESP International, der har hjemsted i Tyskland.

- 284 På baggrund af det ovenstående skal det konkluderes, at sagsøgeren ikke gyldigt kan foreholde Kommissionen at have tilføjet det oprindelige beløb såvel værdien af H&R ESP Internationals afsætning som værdien af afsætningen for de »udenlandske selskaber«. Tværtimod skal det fastslås, at Kommissionen handlede i fuld overensstemmelse med 2006-retningslinjernes punkt 15 og 16, der er nævnt ovenfor i præmis 218.
- 285 For det andet kan sagsøgeren ikke gyldigt påberåbe sig den omstændighed, at den detaljerede beregning af værdien af afsætningen ikke figurerer i den anfægtede beslutning, men blev fremlagt af Kommissionen i dens svarskrift. For det første støttede Kommissionen sig på de tal, som sagsøgeren selv havde fremlagt under den administrative procedure, og kom frem til et beløb, som i vidt omfang svarer til de oplysninger, som sagsøgeren var fremkommet med i sit svar på klagepunktsmeddelelsen og for høringskonsulenten. For det andet har Retten netop for at give sagsøgeren mulighed for at reagere to gange skriftligt for så vidt angår indholdet af svarskriftet udtrykkeligt opfordret sagsøgeren til skriftligt at besvare Kommissionens duplik for så vidt angår det tredje anbringende.
- 286 For det tredje bemærkes, at Retten under sagen har stillet adskillige skriftlige spørgsmål til sagsøgeren med henblik på en yderligere afklaring af den faktuelle sammenhæng.
- 287 Særligt har Retten udtrykkeligt opfordret sagsøgeren til at identificere de »udenlandske selskaber«. Sagsøgeren har imidlertid afvist at præcisere de selskaber, som det drejede sig om, på trods af den omstændighed, at sagsøgeren havde nedlagt påstand om annullation eller ændring af den anfægtede beslutning på grundlag af en argumentation, der var uforståelig uden en identifikation af de pågældende selskaber. Sagsøgeren har heller ikke præciseret de »udenlandske selskabers« forhold til ESP International, H&R Ölwerke Schindler, H&R Sales og sig selv og har selv benægtet, at der var tale om selskabets egne datterselskaber.
- 288 Det skal tilføjes, at begrundelsen for, at sagsøgeren subsidiært i replikkens punkt 51 har foreslået en tilføjelse af H&R Sales' omsætning med et beløb på 26,3 mio. EUR, som figurerer i første kolonne på s. 2 i sagsøgerens skrivelse af 23. april 2008, ikke er klar. I den pågældende skrivelse anførte sagsøgeren, at H&R Ölwerke Schindlers omsætning svarede til H&R Sales' omsætning, og anførte, at »OWS' egen distribution – H&R Sales GmbH – efter vores forståelse ikke [var] omfattet af begæringen om oplysninger«. Sagsøgeren anførte imidlertid i sin skrivelse af 8. december 2005, at H&R Ölwerke Schindler var et datterselskab, der var helejet af ESP International. Det er derfor ikke muligt at forstå grunden til, at sagsøgeren subsidiært har foreslået at føje omsætningen for et datterselskab til ESP International til beløbet på 26,3 mio. EUR, hvis sagsøgeren grundlæggende er imod, at dette beløb tilføjes omsætningen for de »udenlandske selskaber«, som sagsøgeren i replikken har sidestillet med ESP International.
- 289 Henset til samtlige ovenstående betragtninger, navnlig dem, der figurerer i præmis 276 og 277 ovenfor, kan Kommissionen ikke kritiseres for at have begået en fejl i den anfægtede beslutning ved fastsættelsen af værdien af afsætningen for 2004. Nærværende klagepunkt fra sagsøgeren må således forkastes for så vidt angår påstanden om delvis annullation af den anfægtede beslutning.
- 290 Endvidere må sagsøgerens påstande ligeledes forkastes, for så vidt som de tilsigter, at Retten skal foretage en ændring af størrelsen af bøden under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret. Retten finder nemlig efter at have foretaget en grundig undersøgelse af de sagsakter, der er blevet forelagt den i nærværende sag, for det første, at sagsøgerens argumenter og de oplysninger, sagsøgeren er fremkommet med, ikke begrundet en sådan ændring, og for det andet, at oplysningerne i sagsakterne, navnlig dem, der er nævnt i præmis 276 og 277 ovenfor, gør det muligt at fastslå, at den værdi af afsætningen for 2004, som Kommissionen lagde til grund, afspejler grovheden af den overtrædelse, som sagsøgeren havde begået, på en passende måde.
- 291 Det følger heraf, at nærværende klagepunkt skal forkastes, og følgelig skal det tredje anbringende forkastes i sin helhed.

Det fjerde anbringende vedrørende tilsidesættelse af artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 som følge af skønsfejl, der påvirkede beregningen af bødens størrelse

292 Det fjerde anbringende, som er fremsat subsidiært, vedrører tilsidesættelse af artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 som følge af skønsfejl, der påvirkede beregningen af bøden. Det er inddelt i tre led. For det første har sagsøgeren bestridt, at 2006-retningslinjerne kan anvendes. For det andet er sagsøgeren af den opfattelse, at den sats på 17% af værdien af afsætningen, der blev fastsat i henhold til 2006-retningslinjernes punkt 21 og 25, er behæftet med en skønsfejl og er i strid med proportionalitetsprincippet. For det tredje finder sagsøgeren, at størrelsen af den bøde, der er pålagt selskabet, er uforholdsmæssig og diskriminerende, henset til selskabets størrelse. Sagsøgeren har i det væsentlige begæret, at Retten ændrer den anfægtede beslutning og nedsætter den bøde, der blev pålagt selskabet.

Anvendelse af 2006-retningslinjerne

293 Sagsøgeren har gjort gældende, at beregningen af bøden er retsstridig, eftersom Kommissionen lagde 2006-retningslinjerne til grund i stedet for retningslinjerne i affattelsen af 1998 (Retningslinjer for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, i EKSF-traktaten (EFT C 9, s. 3)), hvilket medførte et bødebeløb, der var betydeligt højere, navnlig på grund af indførelsen af en multiplikationsfaktor, der svarer til antallet af år for deltagelse i overtrædelsen. Sagsøgeren er af den opfattelse, at princippet om forbud mod tilbagevirkende kraft inden for strafferetten er tilsidesat, henset til, at 2006-retningslinjerne endnu ikke var trådt ikraft på det tidspunkt, hvor overtrædelsen blev begået. Tilsvarende har Kommissionen tilsidesat princippet om begrænsning af sin egen skønsbeføjelse gennem vedtagelsen af retningslinjerne og den berettigede forventning, som de pågældende retningslinjer skaber hos de økonomiske aktører.

294 I denne forbindelse har Domstolen allerede fastslået, at den omstændighed, at Kommissionen tidligere har pålagt bøder af en bestemt størrelsesorden i tilfælde af visse typer overtrædelser, ikke kan fratage den mulighed for at forhøje dette niveau inden for de i forordning nr. 1/2003 angivne rammer, hvis det er nødvendigt for at gennemføre EU's konkurrencepolitik, idet en effektiv gennemførelse af konkurrencereglerne tværtimod kræver, at Kommissionen til enhver tid kan tilpasse bødeniveauet efter konkurrencepolitikens krav (dommen i sagen *Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen*, nævnt ovenfor i præmis 73, præmis 109, dommen i sagen *Aristrain mod Kommissionen*, nævnt i præmis 242 ovenfor, præmis 81, og dommen i sagen *Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 40 ovenfor, præmis 169).

295 Den tilsynsopgave, som artikel 81 EF og 82 EF tildeler Kommissionen, indebærer ikke blot, at individuelle overtrædelser skal efterforskes og forfølges, men også en pligt til at føre en generel politik med det formål, at der på konkurrenceområdet anvendes de i traktaten fastlagte principper, og at virksomhedernes adfærd påvirkes i denne retning (jf. dommen i sagen *Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 73 ovenfor, præmis 105, og dommen i sagen *Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 40 ovenfor, præmis 170).

296 De erhvervsdrivende kan imidlertid ikke have nogen berettiget forventning om opretholdelsen af en bestående situation, som Kommissionen kan ændre inden for rammerne af det skøn, som den råder over i henhold til artikel 81 EF og 82 EF ved fastlæggelse af konkurrencepolitikken (jf. dommen i sagen *Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 140 ovenfor, præmis 171 og 172 og den deri nævnte retspraksis).

297 Navnlig kan virksomheder, der er parter i en administrativ procedure, som kan give anledning til en bøde, hverken have en berettiget forventning om, at Kommissionen ikke vil overskride det hidtil anvendte bødeniveau, eller en forventning med hensyn til en metode for bødeberegningen (dommen i sagen *Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 40 ovenfor, præmis 228).

- 298 Sådanne virksomheder bør følgelig tage i betragtning, at Kommissionen til enhver tid kan beslutte at forhøje størrelsen af bødebeløbene i forhold det tidligere anvendte niveau. Det anførte gælder ikke kun, når Kommissionen gennemfører en forhøjelse af bødebeløbene i forbindelse med fastsættelsen af bøderne i individuelle beslutninger, men også, hvis denne forhøjelse gennemføres ved, at der i konkrete tilfælde anvendes vejledende regler, der har generel rækkevidde, som f.eks. retningslinjerne (dommen i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 40 ovenfor, præmis 229 og 230).
- 299 Afløsningen af retningslinjerne i 1998-udgaven af en ny metode for beregning af bøder, som findes i 2006-retningslinjerne, var, såfremt det antages, at denne metode medførte en forhøjelse af niveauet for de bøder, der blev pålagt, rimeligvis til at forudse for kartellets deltagere, henset til det tidspunkt, hvor denne blev indført. Kommissionen tilsidesatte derfor hverken forbuddet mod tilbagevirkende kraft eller princippet om beskyttelse af den berettigede forventning ved i den anfægtede beslutning at anvende 2006-retningslinjerne på overtrædelser, der blev begået før vedtagelsen af retningslinjerne (jf. i denne retning dommen i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 40 ovenfor, præmis 231 og 232).
- 300 Endelig bemærkes, at sagsøgerens fortolkning af princippet om Kommissionens begrænsning af sin egen skønsbeføjelse er i strid med denne retspraksis. Såfremt Kommissionen havde pligt til at anvende de pågældende retningslinjer, som var gældende på det tidspunkt, hvor overtrædelserne, der i det foreliggende tilfælde strakte sig over 13 år, blev begået, ville en sådan pligt indebære, at Kommissionens ret, der er anerkendt i den retspraksis, som er nævnt i præmis 294 ovenfor, til at vedtage metoder for beregning af bøden på grundlag af sin pligt til at foretage en effektiv anvendelse af Unionens konkurrenceregler ville være uden indhold.
- 301 Denne analyse kan ikke drages i tvivl af sagsøgerens argumenter vedrørende Rettens dom af 3. april 2003, Royal Philips Electronics mod Kommissionen (sag T-119/02, Sml. II, s. 1433). Sagsøgeren har af den pågældende doms præmis 242 udledt, at »eftersom retningslinjerne er rettet mod retlige aktører og skaber en tilstand af berettiget forventning, der kan tilregnes Kommissionen, har de således en garantifunktion«. Den passage i den omhandlede dom, som sagsøgeren har henvist til, omtaler hverken den berettigede forventning eller garantifunktionen, idet den begrænser sig til at anføre, at Kommissionens meddelelse om løsninger, der er acceptable i henhold til Rådets forordning nr. 4064/89 og Kommissionens forordning (EF) nr. 447/98 (EFT 2001 C 68, s. 3), »ikke er fuldstændig retligt uforbindende«, og at »Kommissionen [...] nemlig [er] bundet af de meddelelser, den har vedtaget som led i sit tilsyn med fusioner, såfremt disse ikke afviger fra traktatens bestemmelser og bestemmelserne i forordning nr. 4064/89«.
- 302 Det skal under alle omstændigheder fremhæves, at parterne på området for fusioner kan tilbyde tilsagn med henblik på at gøre fusionen forenelig med det indre marked og følgelig gøre det muligt for Kommissionen at godkende fusionen. Følgelig er rollen for den meddelelse, der er nævnt i præmis 301 ovenfor, at orientere de virksomheder, der handler i god tro, og som ikke har begået nogen overtrædelse, om karakteren af de tilsagn, der kan tilbydes med henblik på at opnå et positivt resultat ved afslutningen af den administrative procedure, der gennemføres af Kommissionen. Situationen for disse virksomheder kan ikke sidestilles med situationen for de virksomheder, der har deltaget i et kartel, der udtrykkeligt er forbudt i henhold til artikel 81 EF.
- 303 Tilsvarende skal det bemærkes, at formålet med retningslinjerne for beregning af bøders størrelse er at sikre gennemsigtighed og en objektiv og ikke-diskriminerende karakter ved de bødestraffe, der pålægges ved Kommissionens beslutninger, uden imidlertid at svække den afskrækkende virkning ved dens handling.
- 304 I modsætning til inden for strafferetten er såvel fordelene ved som sanktionerne mod ulovlig virksomhed inden for konkurrenceretten imidlertid udelukkende af økonomisk karakter, akkurat ligesom motivationen for de overtrædende, som i deres handlinger i øvrigt følger en økonomisk logik.

Den mere eller mindre præcise forudsigelighed af størrelsen af den bøde, der pålægges som følge af deltagelse i et ulovligt kartel ville følgelig have stærkt skadelige virkninger på effektiviteten af EU's konkurrencepolitik, for så vidt som de virksomheder, der begår overtrædelser, ville kunne foretage en direkte sammenligning af omkostninger og fordele ved deres ulovlige aktiviteter og ville kunne tage risikoen for at blive opdaget i betragtning og således forsøge at sikre den pågældende aktivitets lønsomhed (jf. i denne retning dommen i sagen Degussa mod Kommissionen, nævnt i præmis 220 ovenfor, præmis 83, og dommen i sagen Schunk og Schunk Kohlenstoff-Technik mod Kommissionen, nævnt i præmis 220 ovenfor, præmis 45).

305 I lyset af det ovenfor anførte må dette klagepunkt forkastes.

Tilsidesættelsen af proportionalitetsprincippet og skønfejlen som følge af en fastsættelse af en faktor på 17% for overtrædelsens grovhed og som afskrækkende virkning

306 I den anfægtede beslutning helligede Kommissionen efter i 651. betragtning at have fastlagt overtrædelsens geografiske omfang under overskriften »Konklusion vedrørende grovheden« den 653. betragtning til spørgsmålet om overtrædelsens grovhed:

»[...]

(651) Vedrørende den geografiske udstrækning omfattede overtrædelsen hele EØS-området, henset til den omstændighed, at de omhandlede virksomheder solgte [paraffinvoks] i samtlige EØS-lande [...]

(653) Under hensyn til omstændighederne i det konkrete tilfælde og de tidligere behandlede kriterier vedrørende overtrædelsens art og dens geografiske udstrækning bør den del, der skal anvendes med henblik på ekstrabeløbet, for Eni og H&R/Tudapetrol udgøre 17%. Det er blevet påvist, at den samlede og vedvarende overtrædelse for så vidt angår ExxonMobil, MOL, Repsol, RWE, Sasol, Shell og Total ligeledes bestod i opdeling af kunder og/eller markeder. Opdeling af kunder og opdeling af markeder betragtes på grund af deres art som nogle af de mest alvorlige konkurrencebegrænsninger, da disse former for praksis fører til, at konkurrencen begrænses eller udelukkes på bestemte markeder eller over for bestemte kunder [...] Som følge af denne yderligere grovhed bør den del af værdien af afsætningen, der skal lægges til grund, for ExxonMobil, MOL, Repsol, RWE, Sasol, Shell og Total være på 18%. [...]

307 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen tilsidesatte proportionalitetsprincippet og begik en skønfejl ved for så vidt angår overtrædelsens primære aspekt at anvende en faktor på 17% for overtrædelsens grovhed i henhold til 2006-retningslinjernes punkt 21 og som afskrækkende virkning i henhold til de pågældende retningslinjers punkt 25. Den faktor, der blev anvendt på de virksomheder, der ligeledes deltog i det aspekt af overtrædelsen, der vedrørte opdeling af markeder og kunder, var kun på 18%. Forskellen mellem de omhandlede procentdele, der er begrænset til et point, afspejler ikke forholdsmæssigt forskellen i grovhed. Sagsøgeren har således i det væsentlige over for Retten begæret, at denne forøger forskellen mellem faktorerne 17% og 18% ved at nedsætte den første, dvs. den faktor, der blev anvendt på værdien af afsætningen for de virksomheder, der som sagsøgeren kun deltog i overtrædelsens primære aspekt.

308 Ifølge retspraksis fremgår det af artikel 49, stk. 3, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, at straffens omfang skal stå i rimeligt forhold til overtrædelsen, og at der ved fastlæggelsen af bødens størrelse skal tages hensyn til overtrædelsens grovhed og varighed. Proportionalitetsprincippet og princippet om straffens adækvans foreskriver ligeledes, at den pålagte bøde skal stå i rimeligt forhold til overtrædelsens grovhed og varighed (jf. i denne retning Rettens

dom af 12.7.2001, forenede sager T-202/98, T-204/98 og T-207/98, Tate & Lyle m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2035, præmis 106, og af 27.9.2006, sag T-43/02, Jungbunzlauer mod Kommissionen, Sml. II, s. 3435, præmis 226).

- 309 Navnlig indebærer proportionalitetsprincippet, at Kommissionen skal udmåle bøden forholdsmæssigt i forhold til de elementer, der tages i betragtning ved vurderingen af overtrædelsens grovhed, og at den i denne henseende skal anvende disse elementer på en sammenhængende og objektivt berettiget måde (Rettens dom i sagen Jungbunzlauer mod Kommissionen, nævnt i præmis 308 ovenfor, præmis 226-228, og af 28.4.2010, sag T-446/05, Amann & Söhne og Cousin Filterie mod Kommissionen, Sml. II, s. 1255, præmis 171).
- 310 Endvidere skal der ifølge retspraksis ved beregningen af bødens størrelse tages hensyn til objektive faktorer, såsom den konkurrencebegrænsende adfærds indhold og varighed, dens hyppighed og dens intensitet, hvor stort det påvirkede marked er, og hvilken skade der er påført de samfundsøkonomiske interesser, skal tages i betragtning. Ved bedømmelsen skal der endvidere tages hensyn til de ansvarlige virksomheders relative størrelse og markedsandel såvel som til en eventuel gentagelsessituation. For at sikre gennemsigtigheden har Kommissionen vedtaget retningslinjer, i hvilke den oplyser, i hvilket omfang den tager den ene eller den anden omstændighed i betragtning i forbindelse med en overtrædelse, og hvilke konsekvenser det kan have for bødens størrelse (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.12.2011, sag C-386/10 P, Chalkor mod Kommissionen, Sml. I, s. 13090, præmis 57-59).
- 311 Det skal fremhæves, at metoden for beregning af bøden og betydningen af de oplysninger, der skal tages hensyn til som fastsat i 2006-retningslinjerne, ikke er anfægtet af sagsøgeren i forbindelse med dette klagepunkt.
- 312 Hvad for det første angår det foreliggende tilfælde skal det bemærkes, som det følger af 2006-retningslinjernes punkt 23, at de aftaler eller den samordnede praksis, som havde til formål at fastsætte priser, og som i det foreliggende tilfælde udgør overtrædelsens primære aspekt på grund af deres art, skal anses som de mest alvorlige overtrædelser af konkurrencereglerne. Ifølge de pågældende retningslinjers punkt 21 og 23 skal den faktor, der afspejler overtrædelsens grovhed, fastsættes efter en skala, der går fra 0-30%. Endvidere vedrørte aftalerne og den samordnede praksis i det foreliggende tilfælde samtlige EØS-lande, hvilket ligeledes er relevant i henhold til 2006-retningslinjernes punkt 22 (651. og 653. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 313 Henset til disse oplysninger begik Kommissionen ikke en skønsfejl ved at anvende en faktor på 17% for overtrædelsens grovhed for så vidt angår overtrædelsen primære aspekt, der bestod i »aftaler eller samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse samt udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger« vedrørende paraffinvoks. Det samme gælder for så vidt angår fastsættelsen af det beløb, der skal tilføjes som en afskrækkende virkning i henhold til 2006-retningslinjernes punkt 25, benævnt »adgangsgebyr«. Endvidere oplyste Kommissionen om de forbindelser mellem de relevante faktorer, der blev taget i betragtning, for overtrædelsens grovhed og den anvendte faktor.
- 314 Det skal tilføjes, at fastsættelsen af den omhandlede faktor på 17% ligeledes er berettiget på baggrund af bedømmelseskriterier, som er anvendt i den retspraksis, der er henvist til i præmis 207 ovenfor.
- 315 Det følger heraf, at Kommissionen hverken begik en skønsfejl eller tilsidesatte proportionalitetsprincippet ved at fastsætte den omhandlede faktor til 17%.
- 316 For det andet skal der foretages en undersøgelse af sagsøgerens argumenter om, at forskellen mellem den faktor, der blev anvendt på overtrædelsens primære aspekt, og den faktor, der blev anvendt på det første og det andet aspekt, der var ét procentpoint, ikke afspejler forskellen i grovhed ved en hensyntagen til deltagelse i opdeling af kunder og markeder.

- 317 I denne forbindelse bemærkes, at de aftaler, der bestod i opdeling af markeder og/eller kunder, som det fremgår af 240. og 248. betragtning til den anfægtede beslutning, under de tekniske møder var sporadiske sammenlignet med de aftaler eller den samordnede praksis, der havde til formål at fastsætte priser på paraffinvoks. Endvidere var drøftelser om de priser, der skulle anvendes af deltagerne, ifølge af hinanden uafhængige erklæringer fra de virksomheder, der ligeledes deltog i kartellet (jf. præmis 153 ovenfor), stadig en del af de tekniske møder, idet disse møder generelt vedrørte fastsættelse af priser.
- 318 Endvidere bestod det ulovlige og sanktionerede formål, som blev forfulgt af deltagerne i den samlede og vedvarende overtrædelse i det foreliggende tilfælde, ifølge 267. betragtning til den anfægtede beslutning i at reducere eller fjerne konkurrencepresset med det endelige mål at opnå større overskud og i sidste ende at fastholde eller endog forøge disse overskud. Overtrædelsens andet aspekt kunne ganske vist forværre de skadelige virkninger af denne i forhold til de berørte kunder og markeder. Den havde imidlertid ikke et konkurrencebegrænsende formål, som klart kunne adskilles fra det formål, der var knyttet til overtrædelsens primære aspekt, eftersom de samme produkter og de samme geografiske markeder var berørt, og i sidste instans tjente opdelingen af markeder og kunder ligeledes det formål at opnå et prisniveau, der lå over det niveau, der ville følge af en konkurrencesituation, akkurat ligesom den praksis, der havde til formål at fastsætte priser.
- 319 Følgelig begik Kommissionen hverken en skønsfejl eller tilsidesatte proportionalitetsprincippet ved dels for overtrædelsens grovhed, dels som afskrækkende virkning i henhold til 2006-retningslinjernes punkt 25 at anvende en faktor på 17% af værdien af afsætningen for så vidt angår de virksomheder, der kun deltog i overtrædelsens primære aspekt, og på 18% af værdien af afsætningen for så vidt angår de virksomheder, der ligeledes deltog i overtrædelsens andet aspekt.
- 320 I øvrigt, for så vidt som der for Retten ligeledes subsidiært er blevet nedlagt påstand om nedsættelse af bøden, er Retten under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret af den opfattelse, at anvendelsen af en faktor på 17% af værdien af afsætningen for de virksomheder, der kun deltog i overtrædelsens primære aspekt, afspejler overtrædelsens grovhed på passende vis, som det foreskrives i artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 og i den retspraksis, der er henvist til i præmis 308 ovenfor.
- 321 Dette klagepunkt skal derfor forkastes.
- Den påståede uforholdsmæssige og diskriminerende karakter af grundbeløbet, henset til H&R-koncernens størrelse
- 322 Sagsøgeren er af den opfattelse, at den bøde, selskabet blev pålagt, er uforholdsmæssig og diskriminerende i forhold til selskabets størrelse sammenlignet med de bøder, der blev pålagt de øvrige virksomheder, der deltog i kartellet. Sagsøgeren har påberåbt sig den omstændighed, at det grundbeløb, der er vedtaget for ExxonMobil, kun udgør ca. 0,04% af denne concerns samlede omsætning i 2007, mens satsen for H&R-koncernen er på 2,5%.
- 323 Ifølge retspraksis er ligebehandlingsprincippet kun tilsidesat, såfremt ensartede situationer behandles forskelligt, eller forskellige situationer behandles ens, medmindre en sådan behandling er objektivt begrundet (Domstolens dom af 13.12.1984, sag 106/83, Sermide, Sml. s. 4209, præmis 28, og Rettens dom af 4.7.2006, sag T-304/02, Hoek Loos mod Kommissionen, Sml. II, s. 1887, præmis 96).
- 324 Endvidere fremgår det ifølge den retspraksis, der er nævnt i præmis 308 ovenfor, af artikel 49, stk. 3, i chartret om grundlæggende rettigheder, at straffens omfang skal stå i rimeligt forhold til overtrædelsen, og at der i henhold til artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 ved fastlæggelsen af bødens størrelse skal tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og varighed. Proportionalitetsprincippet og princippet om, at straffens omfang skal stå i rimeligt forhold til overtrædelsen, foreskriver ligeledes, at bødebeløbet skal være forholdsmæssigt i forhold til overtrædelsens grovhed og varighed.

- 325 Navnlige indebærer proportionalitetsprincippet ifølge den retspraksis, der er nævnt i præmis 309 ovenfor, at Kommissionen skal udmåle bøden forholdsmæssigt i forhold til de elementer, der tages i betragtning ved vurderingen af overtrædelsens grovhed, og at den i denne henseende skal anvende disse elementer på en sammenhængende og objektivt berettiget måde.
- 326 Ifølge retspraksis kan der ved fastsættelsen af bøden tages hensyn dels til virksomhedens samlede omsætning, der giver et, ganske vist omtrentligt og ufuldstændigt, indtryk af virksomhedens størrelse og økonomiske styrke, dels til den del af denne omsætning, som vedrører de varer, der er genstand for overtrædelsen, og som således kan give en indikation af overtrædelsens omfang. Der må ikke tillægges hverken det ene eller det andet af disse omsætningstal en uforholdsmæssig stor betydning i forhold til de andre elementer i vurderingen, og fastsættelsen af en passende bøde kan følgelig ikke være resultatet af en enkelt beregning på grundlag af den samlede omsætning. Dette er især tilfældet, når de pågældende varer kun udgør en ringe del af denne omsætning (Domstolens dom i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 40 ovenfor, præmis 243, og af 18.5.2006, sag C-397/03 P. Archer Daniels Midland og Archer Daniels Midland Ingredients mod Kommissionen, Sml. I, s. 4429, præmis 100).
- 327 Til gengæld indeholder EU-retten ikke noget generelt princip om, at sanktionen skal stå i rimeligt forhold til virksomhedens størrelse på markedet for de varer, som er genstand for overtrædelsen (jf. analogt dommen i sagen Archer Daniels Midland og Archer Daniels Midland Ingredients mod Kommissionen, nævnt i præmis 326 ovenfor, præmis 101).
- 328 Det skal ligeledes bemærkes, at ifølge den retspraksis, der er nævnt i præmis 310 ovenfor, har Kommissionen ud fra et ønske om gennemsigtighed vedtaget 2006- retningslinjerne, hvori den angiver i hvilket omfang den tager hvert enkelt af de relevante forhold, der er relevant for fastsættelsen af bøden i betragtning, herunder den pågældende virksomheds samlede omsætning og værdien af den afsætning, der foretages på det kartelomfattede marked, i betragtning.
- 329 Det skal endvidere bemærkes, at den beregningsmetode, der er fastsat i 2006-retningslinjerne og betydningen af de forskellige forhold, der blev taget i betragtning, ikke er anfægtet af sagsøgeren i forbindelse med nærværende klagepunkt.
- 330 I det foreliggende tilfælde blev der taget hensyn til henholdsvis 17% af værdien af H&R-koncernens afsætning og 18% af ExxonMobils afsætning på de kartelomfattede markeder ved beregningen af bøden. Endvidere fastsatte Kommissionen en multiplikationsfaktor på 2 som følge af ExxonMobils samlede høje omsætning og den lave procentdel af værdien af selskabets afsætning på de kartelomfattede markeder i forhold til den pågældende omsætning med henblik på at sikre en passende afskrækkende virkning i henhold til 2006-retningslinjernes punkt 30. Endvidere kontrollerede Kommissionen for hver enkelt af de virksomheder, der deltog i kartellet, at bødens samlede beløb ikke overskred 10% af virksomhedens omsætning som krævet i henhold til artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.
- 331 Det følger heraf, at Kommissionen i adskillige stadier af beregningen af bøden tog hensyn til forskellene i ExxonMobils og sagsøgerens situation ved at undergive dem en differentieret behandling med hensyn til disse aspekter.
- 332 Tilsvarende overholdt Kommissionen sine egne retningslinjer og gældende retspraksis, hvorefter den frit ligeså vel kan tage hensyn til virksomhedens samlede omsætning som den del af afsætningen, der hidrører fra varer, der er genstand for overtrædelsen. Kommissionen anvendte i den anfægtede beslutning de relevante elementer i denne forbindelse på en sammenhængende og objektivt berettiget måde.

- 333 Endelig skal det tilføjes, at forskellen mellem grundbeløbet og koncernens samlede omsætning for så vidt angår ExxonMobil og H&R er en følge af den blotte omstændighed, at indtægterne fra de produkter, der hørte til de kartelomfattede markeder, i ExxonMobils omsætning udgør en klart lavere procentdel end i tilfældet med H&R. Sagsøgeren kan imidlertid ikke gyldigt gøre gældende, at bøden er uforholdsmæssig eller diskriminerende derved, at der vilkårligt er valgt en værdi, der skal tages hensyn til ved beregningen af bødens størrelse, og et mellemresultat af den pågældende beregning, som ikke står i umiddelbar forbindelse med hinanden, hverken i henhold til 2006-retningslinjerne eller til retspraksis.
- 334 Dette klagepunkt vedrørende tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet og om, at den bøde, der blev pålagt sagsøgeren, er uforholdsmæssig, skal således forkastes.
- 335 I øvrigt, for så vidt som der for Retten ligeledes subsidiært er blevet nedlagt påstand om nedsættelse af den bøde, der blev pålagt sagsøgeren, er Retten under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret af den opfattelse, at størrelsen af den bøde, der blev pålagt sagsøgeren, er passende, henset til den begåede overtrædelses grovhed og varighed.
- 336 Det fjerde anbringende skal således forkastes i sin helhed.

Det af sagsøgeren under retsmødet fremsatte klagepunkt vedrørende den økonomiske enhed mellem selskabet og de øvrige selskaber i H&R-koncernen

- 337 Under retsmødet gjorde sagsøgeren gældende, at Kommissionen ikke havde godtgjort, at der forelå en økonomisk enhed mellem sagsøgeren og selskabet H&R Wax Company Vertrieb. Den anfægtede beslutning er i denne henseende utilstrækkeligt begrundet. Sagsøgeren gjorde endvidere gældende, at Retten ikke selv definerede H&R-koncernen i sine skriftlige og mundtlige spørgsmål.
- 338 Det skal først bemærkes, at Kommissionen i klagepunktsmeddelelsens punkt 26 og 28 klart fastlagde det omfang af H&R-koncernen, som svarede til virksomheden H&R. Da dette forhold ikke blev bestridt af sagsøgeren, blev fastlæggelsen gentaget i 22. og 24. betragtning til den anfægtede beslutning (jf. præmis 13 ovenfor). Sagsøgeren har ikke i stævningen eller replikken anfægtet denne definition af H&R-koncernen. Endvidere har sagsøgeren i stævningens punkt 14 selv nævnt, at selskabet var en »del af den økonomiske enhed [Hansen & Rosenthal]«, og den opbyggede sin argumentation vedrørende det første anbringende på grundlag heraf. Hansen & Rosenthal er ifølge 24. betragtning til den anfægtede beslutning imidlertid H&R's holdingselskab.
- 339 For det første bemærkes, at det fremgår af procesreglementets artikel 44, stk. 1, litra c), sammenholdt med artikel 48, stk. 2, at stævningen skal indeholde en angivelse af søgsmålets genstand og en kort fremstilling af søgsmålsgrundene, og at der ikke under sagens behandling må fremsættes nye anbringender, medmindre de støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne.
- 340 Følgelig skal det nye klagepunkt, som sagsøgeren har rejst vedrørende berettigelsen af konstateringen af en økonomisk enhed mellem selskabet og Hansen & Rosenthal, og som blev fremsat under retsmødet, afvises.
- 341 For det andet bemærkes, at begrundelsespligten i henhold til artikel 253 EF udgør et væsentligt formkrav, som bør adskilles fra begrundelsens materielle indhold, der henhører under spørgsmålet om lovligheden af den anfægtede retsakt. Tilsidesættelse af artikel 253 EF er et spørgsmål om manglende eller utilstrækkelig begrundelse, der falder ind under begrebet væsentlige formelle mangler som omhandlet i artikel 230 EF og angår grundlæggende retsprincipper, som Unionens retsinstanser skal tage under påkendelse (jf. den retspraksis, der er nævnt i præmis 42 ovenfor).

- 342 Det bemærkes, at ifølge retspraksis skal begrundelsen for en individuel beslutning klart og utvetydigt angive de betragtninger, som den institution, der har udstedt retsakten, har lagt til grund, således at de berørte parter kan få kendskab til grundlaget for den trufne foranstaltning, og således at den kompetente ret kan udøve sin prøvelsesret. Det nærmere indhold af begrundelseskravet skal fastlægges i lyset af den konkrete sags omstændigheder. Det kræves ikke, at begrundelsen angiver alle de forskellige relevante faktiske og retlige momenter, da spørgsmålet, om en beslutnings begrundelse opfylder kravene efter artikel 253 EF, ikke blot skal vurderes i forhold til denne retsakts ordlyd, men ligeledes til den sammenhæng, hvori den indgår (dommen i sagen Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, nævnt i præmis 42 ovenfor, præmis 63).
- 343 Retten finder i det foreliggende tilfælde, at grunden til, at Kommissionen medregnede sagsøgeren til H&R-koncernen, klart fremgår af 22. og 24. betragtning til anfægtede beslutning. Det bemærkes endvidere, at der ikke i det foreliggende tilfælde var tale om, at sagsøgeren blev pålagt ansvar for en overtrædelse som følge af, at et andet selskab, der hørte til H&R-koncernen, havde deltaget i et kartel, men om sagsøgerens direkte deltagelse via tilstedeværelsen af en af selskabets ansatte i de tekniske møder.
- 344 I øvrigt bemærkes for så vidt angår beregningen af værdien af H&R-koncernens afsætning, at Kommissionen tog hensyn til koncernens eksterne omsætning efter sagsøgerens udtrykkelige anmodning, som det fremgår af korrespondancen mellem denne sidstnævnte og Kommissionen under den administrative procedure. Ifølge sagsøgerens angivelser omfattede denne eksterne omsætning ligeledes omsætningen for Hansen & Rosenthal og for dette selskabs datterselskab H&R Wax Company Vertrieb, som indirekte ejer en andel i sagsøgerens selskab, og som blev medregnet til H&R-koncernen, uden at dette blev bestridt af sagsøgeren i selskabets svar på klagepunktmeddelelsen eller i dets skriftlige indlæg for Retten.
- 345 Følgelig var Retten fuldt ud i stand til at forstå Kommissionens fremgangsmåde på grundlag af den anfægtede beslutnings ordlyd og den sammenhæng, den blev vedtaget i, således at det ikke er fornødent ex officio at rejse spørgsmål om tilsidesættelse af begrundelsespligten.
- 346 Hvad for det tredje angår den påståede manglende definition af H&R-koncernen i forbindelse med proceduren for Retten bemærkes, at den anfægtede beslutning definerer denne term i 22. og 24. betragtning til beslutningen, og at sagsøgeren selv har anvendt udtrykket »H&R-koncernen«, bl.a. i stævningens punkt 68 i samme betydning. I mangel af en anfægtelse fra sagsøgerens side af denne definition af H&R-koncernen og som følge af en ens anvendelse af termen »H&R-koncernen« af parterne under den skriftlige forhandling har Retten anvendt den samme definition igen i sin retsmøderapport. Selv om det endvidere er korrekt, at sagsøgeren ofte anvender »H&R« i en betydning, der svarer til »Hansen & Rosenthal KG«, forholder det sig ikke desto mindre således, at Retten i retsmøderapporten definerede »H&R« på en måde, der er identisk med definitionen i præmis 2 ovenfor.
- 347 Det klagepunkt, der blev rejst under retsmødet, skal følgelig forkastes.
- 348 På baggrund af det ovenstående skal søgsmålet, for så vidt som det vedrører annullation af den anfægtede beslutning, forkastes.
- 349 Hvad angår udøvelsen af sin fulde prøvelsesret skal Retten konkludere, at sagsøgeren ikke har godtgjort nogen fejl eller uregelmæssighed i den anfægtede beslutning, der begrundes en nedsættelse af bøden. Retten er ligeledes af den opfattelse, at bødens størrelse på baggrund af alle sagens omstændigheder, navnlig grovheden og varigheden af sagsøgerens overtrædelse, er passende.
- 350 Henset til samtlige ovenstående bemærkninger må Kommissionen frifindes i det hele.

Sagens omkostninger

- 351 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da sagsøgeren har tabt sagen, pålægges det selskabet at betale sagens omkostninger i overensstemmelse med dennes påstand herom.
- 352 Det følger endvidere af artikel 90, litra a), i Rettens procesreglement, at såfremt Retten har afholdt udgifter, som kunne have været undgået, kan den pålægge den part, som har givet anledning til udgifterne, at erstatte disse. I det foreliggende tilfælde har sagsøgeren, som det navnlig blev anført i præmis 262 ovenfor, givet unøjagtige og upræcise svar på Rettens skriftlige spørgsmål. Sagsøgerens adfærd har gjort behandlingen af nærværende sag noget mere kompliceret, hvilket uden noget formål har gjort Rettens opgave vanskeligere, idet Retten herved blev belastet med undgåelige opgaver. Sagsøgeren bør følgelig betale erstatning på 10 000 EUR til Rettens kasse.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Tredje Afdeling):

- 1) **Europa-Kommissionen frifindes.**
- 2) **H&R ChemPharm GmbH bærer sine egne omkostninger og betaler Kommissionens omkostninger.**
- 3) **H&R ChemPharm betaler Retten et beløb på 10 000 EUR i henhold til artikel 90, litra a), i Rettens procesreglement.**

Czúcz

Labucka

Gratsias

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 12. december 2014.

Underskrifter

Indhold

Sagens faktiske omstændigheder	1
1. Den administrative procedure og vedtagelsen af den anfægtede beslutning	1
2. Forbindelser mellem H&R-koncernen og Tudapetrol	4
Retsforhandlinger og parternes påstande	5
Retlige bemærkninger	6
1. Begæringen om udtagning af et dokument fra sagens akter	6
2. Om realiteten	7
Det første anbringende om tilsidesættelse af artikel 81 EF og 253 EF samt af retten til forsvar som følge af en påstået udifferentieret begrundelse af den anfægtede beslutning	7
Første led om tilsidesættelse af artikel 81 EF og 253 EF	7
Andet led om tilsidesættelse af retten til forsvar	13
Det andet anbringende om tilsidesættelse af artikel 81 EF som følge af manglende bevis for en af sagsøgeren begået overtrædelse	15
Det første led vedrørende manglende bevis for, at sagsøgeren havde et direkte ansvar	15
– Begreberne aftale og samordnet praksis	16
– Principperne for bedømmelse af beviser	16
– Den anfægtede beslutning	20
– Det forhold, at H&R ChemPharm blev gjort ansvarlig for G.s tilstedeværelse under de tekniske møder	22
– Sagsøgerens bevisstilbud	24
– Den samlede bedømmelse af beviserne for, at sagsøgeren har begået en overtrædelse	24
– Datoen for indledningen af sagsøgerens deltagelse i overtrædelsen	27
– Sagsøgerens argumenter vedrørende visse særlige tekniske møder	29
Det andet anbringendes andet led	33
Det tredje anbringende om en fejl i beregningen for så vidt angår fastlæggelsen af værdien af afsætningen	33
Indledende bemærkninger	33
Den omsætning, der blev lagt til grund for 2002 og 2003	34

Beregningen af omsætningen for 2004 og medregningen af de »udenlandske selskaber« og af H&R ESP International	38
– Medregningen i beregningen af værdien af afsætningen for de »udenlandske selskaber« og for H&R Sales, der blev erhvervet i 2004	39
– Forøgelsen af den gennemsnitlige værdi af afsætningen i referenceperioden ved at tage hensyn til omsætningen for de selskaber, der blev erhvervet i 2004	40
– Den omstændighed, at der angiveligt blev taget hensyn til omsætningen for de »udenlandske selskaber« to gange	41
Det fjerde anbringende vedrørende tilsidesættelse af artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 som følge af skønfejil, der påvirkede beregningen af bødens størrelse	44
Anvendelse af 2006-retningslinjerne	44
Tilsidesættelsen af proportionalitetsprincippet og skønfejilen som følge af en fastsættelse af en faktor på 17% for overtrædelsens grovhed og som afskrækkende virkning	46
Den påståede uforholdsmæssige og diskriminerende karakter af grundbeløbet, henset til H&R-koncernens størrelse	48
Det af sagsøgeren under retsmødet fremsatte klagepunkt vedrørende den økonomiske enhed mellem selskabet og de øvrige selskaber i H&R-koncernen	50
Sagens omkostninger	52